

UCSIA OVER...

De jeugdbeweging · Waar we voor staan
Christelijke identiteit in jeugdbewegingen en jongerenorganisaties

UCSIA OVER

DE JEUGDBEWEGING WAAR WE VOOR STAAN

*Christelijke identiteit
in jeugdbewegingen
en jongerenorganisaties*

Peter Malfliet

Luc Van Looy

Bert Roebben

Sabine Poleyn

Walter Van Wouwe

Redactie: Gert Van Langendonck

UNIVERSITAIR CENTRUM SINT-IGNATIUS ANTWERPEN

Inhoud

Inleiding <i>Luc Braeckmans</i>	7
Christelijke identiteit in beweging <i>Peter Malfliet</i>	9
Waar we voor staan Christelijk identiteit van de jeugdbewegingen <i>Luc Van Looy</i>	21
Leven in verschilligheid De spirituele uitdaging aan/van christelijke jeugdbewegingen anno 2007 <i>Bert Roebben</i>	33
Christelijke inspiratie in jeugdwerk en politiek <i>Sabine Poleyn</i>	51
De christelijke identiteit van de jeugdbeweging... Bokrijk en/of Technopolis... Jij kiest <i>Walter Van Wouwe</i>	63
Colofon	77

Inleiding

UCSIA STELT U GRAAG DEZE PUBLICATIE VOOR over de christelijke identiteit van jeugdbewegingen en jongerenorganisaties. De teksten die u hier terugvindt, vormen de neerslag van de bijdragen van de studiedag rond dit thema dat UCSIA in december 2006 organiseerde in samenwerking met de grote Vlaamse jeugdbewegingen, jongerenorganisaties en het Netwerk voor Pastoraal met Jongeren.

UCSIA – voluit het Universitair Centrum Sint-Ignatius Antwerpen - is een multidisciplinair forum voor academische reflectie over maatschappelijk relevante thema's vanuit een christelijke inspiratie. Het is een onafhankelijke vereniging zonder winstgevend doel die opgericht werd door leden van de Sociëteit van Jezus en de vroegere Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius Antwerpen (UFSIA). UCSIA zet de traditie verder van een jezuïtisch universitair project dat is toegespitst op thema's die bijzondere gestalte geven aan de christelijke levensvisie: cultuur, interreligieuze dialoog, sociale rechtvaardigheid. Op die manier wil UCSIA dienstig zijn aan geloof en cultuur, en draagt het bij tot een meer rechtvaardige samenleving.

Niet enkel in het jeugdwerk, maar in zowat alle geledingen van onze samenleving, wordt de christelijke identiteit vandaag de dag op nieuwe manieren in vraag gesteld. In deze uitgave maakt Peter Malfliet, die als inspecteur-adviseur Rooms-katholieke godsdienst verbonden is aan het bisdom Gent, enkele algemene beschouwingen over christelijke identiteit in de hedendaagse maatschappelijke context. Daarna komen de bijdragen en inzichten van de sprekers van de studiedag rond de christelijke identiteit van jeugdbewegingen en jongerenorganisaties aan bod. Mgr. Luc Van Looy zoekt als bisschop van Gent naar aanknopingspunten tussen christelijke jeugdbewegingen en de instelling waaruit ze zijn ontstaan, de katholieke Kerk. Pastoraaltheoloog Bert Roebben tekent vanuit de begrippen spiritualiteit en verschilligheid enkele belangrijke lijnen naar de verhalen van jonge mensen binnen de jeugdbeweging. CD&V-politica Sabine Poleyn schetst exemplarisch de manier waarop haar organisatie in het recente verleden heel concreet met de vraag van de christelijke identiteit

is omgegaan en geeft toelichting bij de manier waarop het jeugdwerk vandaag een plaats krijgt in de politiek. Walter Van Wouwe ten slotte, is als communicatieverantwoordelijke verbonden aan Damiaanactie en koppelt bestaande inzichten uit management en marketing aan de complexe verhouding van christendom en jeugdwerk.

Onze bijzondere dank gaat uit naar Johan Vanhoutte S.J., studentenpastor van de Universiteit Antwerpen, en zijn medewerker Gert Van Langendonck. Zij werken veelvuldig nauw samen met UCSIA om projecten op het brede veld van de pastoraal te verwezenlijken. Zij stonden ook deze keer borg voor de hoogstaande kwaliteit en de brede uitstraling van de studiedag rond christelijke identiteit van jeugdbewegingen en jongerenorganisaties. Zij condenseerden alle bijdragen in dit boekje, zodat deze stimulerende teksten zo veel als mogelijk in alle geledingen van het jeugdwerk verspreid kunnen worden.

Vanuit UCSIA hopen we met deze publicatie de boeiende zoektocht te ondersteunen naar een nieuwe zinvolle verhouding tussen enerzijds christelijk geloven en anderzijds de manier waarop jongeren vandaag jeugdbewegingen en jongerenorganisaties vorm en inhoud geven. Deze zoektocht mag exemplarisch heten, en kan in die zin een voorbeeld zijn voor zowat alle geledingen van onze samenleving.

Antwerpen, juni 2007

Prof. dr. Luc Braeckmans,
Academisch onderdirecteur UCSIA

Christelijke identiteit in beweging

PETER MALFLIET

Christelijke identiteit in beweging¹

Peter MALFLIET

GROTE BEWEGINGEN OF ORGANISATIES van katholieke herkomst worden vandaag gekenmerkt door een feitelijke pluraliteit. Deze vaststelling hoeft niemand te verwonderen; het pleit immers voor de maatschappelijke verankering van deze organisaties. Ze hebben hun eigen doelstellingen; en dat geldt zeker en vast ook voor de grote katholieke jeugdbewegingen. Jongeren houden volwassenen immers een spiegel voor – soms wat hol of bol – en hebben daarbij een ‘seismografische functie’: ze detecteren en versterken de verschuivingen in onze cultuur.

In wat volgt, brengen we deze verschuivingen eerst kort in beeld. Vervolgens presenteren we een denkpiste die het toelaat om de valkuilen van relativisme en geslotenheid te vermijden. In een postmoderne context zoals de onze, is de implementatie daarvan niet zonder problemen en veronderstelt deze duidelijke keuzes die niet altijd vanzelfsprekend zijn. Zowel de pluraliteit als de identiteit moeten daarbij ernstig worden genomen. We besluiten met enkele beschouwingen over Kerk-verbondenheid. In dit alles houden we een pleidooi voor een welbegrepen christelijke identiteit die de pluraliteit ernstig neemt.

Context

In heel West-Europa kampen christelijke bewegingen en instellingen met vragen over hun identiteit. Dat heeft alles te maken met de snel veranderende plaats van Kerk en godsdienst in onze samenleving. In Vlaanderen, zeker in vergelijking met onze buurlanden maar ook met Wallonië, heeft de Kerk lang een levensbeschouwelijk monopolie gehad. In versneld tempo raakt Vlaanderen nu

¹ De gedachten voor dit artikel werden oorspronkelijk ontwikkeld in functie van christelijke sociale bewegingen. Ze werden ondermeer gepresenteerd op een Forum van het Interdiocesaan Pastoraal Beraad (IPB) van 9 februari 2004 over de betekenis van het christelijke middenveld voor de samenleving. Zie hierover: Lea Verstricht, ‘Charisma in structuren. Een beraad over het christelijke middenveld in Vlaanderen’, in: *Collationes* 36 (2006) 81–96. Op vraag van het Netwerk Jongerenpastoraal leggen we onze geactualiseerde beschouwingen ook voor aan de verantwoordelijken van jongerenorganisaties.

echter ontkerkelijk. Wat we vandaag meemaken, lijkt dan ook op een inhaalbeweging met de kenmerken van een dijkbreuk. Politieke maatregelen van vorige regeringen die het ‘zuildenken’ wilden doorbreken, hoefden dan ook niemand te verbazen. Ze vormden de vertraagde echo van een cultureel proces dat reeds lang bezig was. Het ging daarbij niet alleen om de teloorgang van christelijke invloed in strikte zin, maar ook om de vraag of er nog ruimte is voor de inbreng van levensbeschouwelijke elementen die te maken hebben met tradities en de daarmee verbonden waarden en gebruiken. Meer concreet: kunnen christelijke bewegingen nog een rol spelen in een samenleving die zich steeds minder organiseert op basis van levensbeschouwelijke keuzes?

De huidige situatie van godsdienst en religie is complex. De traditionele godsdienst in zijn geïnstitutionaliseerde vorm is op de terugweg. Tegelijkertijd ontwaart men een terugkeer van religie in de meest brede zin van het woord: ‘de wereld zindert en knispert van religiositeit’. De Kerken lopen leeg, maar de boekhandels liggen vol titels over New Age, Oosterse wijsheden, Wicca en esoterie. De moderne cultuur heeft de vanzelfsprekendheid van religieuze tradities ondermijnd. Tegelijkertijd schiet diezelfde cultuur duidelijk tekort wanneer het gaat om de diepere zinvragen van mensen. Het woord ‘zingeving’ is dan ook bijzonder populair. Het verraaft meteen ook de kern van de postmoderne houding. Het individu, teruggeworpen op zichzelf, ontwerpt en bricoleert ‘zijn’ of ‘haar’ religie en gebruikt daarvoor brokstukken van uitstervende tradities. Religie wordt ‘*lifestyle*’. Het subjectieve gevoel telt. Wil religie iets betekenen, dan moet ze *mij* aanspreken in *mijn* individuele zoektocht naar zin. Onvermijdelijk leidt deze postmoderne houding tot ‘traditievervaging’.

Op deze achtergrond speelt het debat over de mogelijke christelijke identiteit van bewegingen en instellingen zich af. Deze context lokt heel verschillende reacties uit. Sommigen zien veel heil in ‘het nieuwe religieuze verlangen’ en zoeken hierbij aansluiting. Meestal gebeurt dit vanuit een interesse voor andere, nogal eens Oosterse tradities. Anderen kiezen resoluut het spoor van de ‘zingeving’. Religieuze tradities worden dan ‘zingevingsystemen’ waaruit men sprokkelt met het oog op het construeren van de eigen levensbeschouwelijke identiteit. Nog anderen verdedigen met verve het bestaan van een *civil religion*: godsdienst als een bindmiddel voor de samenleving en tegen de ‘verzuring’. Het christendom is dan in de eerste plaats een geheel van waarden die gerealiseerd worden ‘in de voetstappen van de man van Nazaret’. En natuurlijk is er ook een kleine minderheid die kiest voor een soort ‘verharding’ van de traditie, al dan niet vervuld van heimwee naar het verleden. Het religieuze landschap is diffuus en dus zijn de reacties dat ook. De ene reactie sluit de andere daarbij niet uit. Je komt ze vaak samen tegen in dezelfde organisatie en – in geheel ‘postmoderne stijl’ – ook in dezelfde persoon.

Omgaan met pluraliteit

Wat betekenen deze ontwikkelingen voor bewegingen en organisaties van katholieke herkomst? Een terugkeer naar vroeger is niet wenselijk en niet mogelijk, zoveel is duidelijk. De 'Katholieke Actie' ligt achter ons. Sommige organisaties kiezen ervoor om de (hinderlijke?) C of K uit de naam te schrappen. Zij hebben daarvoor verschillende motieven. Deze keuze moet niet per definitie negatief worden beoordeeld. Ze creëert zo in sommige gevallen duidelijkheid en is de eerlijke vertaling van een feitelijk gegroeide realiteit. De discussie over de naam kan ook, zoals in het geval van Scouting in Vlaanderen, precies een nieuw gesprek over identiteit in de hedendaagse context op gang brengen. Sommige organisaties kiezen er tenslotte voor om 'pluralistisch' te worden. Maar wat betekent dan 'pluralisme'? In de praktijk is het nogal vaak synoniem van 'neutraal': de discussie over levensbeschouwing wordt gewoon stilgelegd. Is er een andere weg mogelijk? Wij menen van wel. Deze weg neemt zowel de christelijke oorsprong van bewegingen als de plurale context ernstig. Christelijke bewegingen kunnen aldus *oefenplaats* worden *van een welbegrepen pluraliteit waarbinnen een authentiek christendom wordt gecommuniceerd*.

Een *welbegrepen pluraliteit* doet recht aan de verscheidenheid van overtuigingen. Ten aanzien van de plurale context waarin we vandaag leven kunnen *drie houdingen* uitgetekend worden. De eerste houding is deze van de 'on-verschilligheid'. Het Nederlandse woord drukt het goed uit. Alle levensovertuigingen komen op hetzelfde neer: er is geen verschil. Uiteindelijk maakt het niet uit wat je gelooft. Tegenpool van dit doorgedreven relativisme is het fundamentalisme: alleen de eigen overtuiging is de ware. Het fundamentalisme heeft geen begrip voor de mogelijkheid van het standpunt van de andersdenkende, meer nog: het duldt het andere standpunt niet. De overtuiging wordt gewelddadig. Beide houdingen zijn tegengesteld, maar ze hebben tevens iets gemeenschappelijks: zowel de houding van onverschilligheid als het fundamentalisme sluiten echte communicatie of dialoog met het andere dan zichzelf uit. Daarom opteren we voor een derde grondhouding. We omschrijven ze als *communicatie vanuit identiteit*. Deze grondhouding combineert openheid met eigenheid. Ze onderkent dat de rijkdom van een plurale cultuur precies de verscheidenheid aan standpunten vormt. Eerbied en respect voor de anderen vraagt juist niet dat ik mijn identiteit opgeef of relativeer.

Deze algemene bedenking vraagt toch nog een precisering vanuit de praktijk. Hoe pluraal is Vlaanderen op het vlak van levensbeschouwing en godsdienst? En wat betekent 'pluraliteit'? Natuurlijk is er de aanwezigheid van moslims en in beperktere mate van andere godsdiensten en zijn er vrijzinnigen. Met elkaar samenleven en in gesprek komen stelt vragen naar de eigen identiteit. Anders dan men meestal denkt, ligt volgens mij hier niet het grootste probleem, al moet er

natuurlijk nog een lange weg afgelegd worden op het vlak van verdraagzaamheid en interreligieuze dialoog. Een veel grotere en concretere uitdaging vormt de ‘traditieervaging’ die het gevolg is van de postmoderne houding die we eerder beschreven. Zij bevraagt de mogelijkheid van een christelijke identiteit van bewegingen en organisaties ten diepste. Allereerst stelt ze natuurlijk vragen aan mijn zelfverstaan als christen.

Naar een hedendaags geloofsverstaan

Kan ik als postmoderne mens überhaupt nog christen zijn en wat betekent dat dan? Het antwoord op deze vragen is niet voorgegeven. De plurale en postmoderne context zorgt er in ieder geval voor dat ‘christen zijn’ vandaag opnieuw het karakter van een vrije keuze en een persoonlijke beslissing krijgt. Christen ben je niet ‘van nature’ of ‘van geboorte’. Een christendom voorbij de vanzelfsprekendheid is een genadekans. Het is een kans om opnieuw de vreemdheid en dus ook de nieuwheid van het christendom te ontdekken.

Een christen moet zich dan ook telkens opnieuw dit geloof op een persoonlijke wijze toe-eigenen. Als christen vind ik het pluralisme trouwens niet alleen rondom mij, ik vind het ook terug in mezelf. In mij zit zowel de atheïst, de twijfelaar, de religieus bewogen mens, de onverschillige en de Godgelovige. Ik ervaar mezelf als een wezen van uiteenlopende mogelijkheden. Vandaag kan dan ook niet helder en duidelijk afgelijnd worden wat het concreet betekent christen te zijn in deze cultuur. Gelovigen moeten eraan wennen te leven met onzekerheden in hun geloof. De identiteit van de christen is niet helemaal te vatten. Ze is voorwerp van een (levenslang) zoekontwerp. Christen ben je niet zozeer, je wordt het. Godsgeloof is steeds een zoekend geloof. Maar wat de Nederlandse schrijver en bekeerling Willem Jan Otten in een interview ooit zei is evenzeer waar: ‘Het is niet omdat je gedoopt wordt, dat je stopt met zoeken. Maar ik weet nu tenminste wààr ik moet zoeken.’

Een hedendaags geloofsverstaan zal reflexief zijn. Over geloof moet nagedacht en gesproken worden. Daarbij speelt de eigen biografie een belangrijke rol. Mensen willen ‘op verhaal komen’ en vertellen wat hen ten diepste bezighoudt. Geconfronteerd met de verrassende nieuwheid van het evangelie, herontdekken we ook de grondstructuur van het christendom. Het christelijke geloof is niet gebaseerd op het vraag/antwoordmodel (*question-answer*). Dat denken we nochtans dikwijls: de mens is een zinzoekend en vragend wezen, de Bijbel en de Kerk geven het antwoord. Wie echter in de bijbelse traditie gaat staan en mee stapt met het Godsvolk, ontdekt iets fundamenteel anders. Aan het begin staat niet de mens, maar God. Hij neemt het initiatief. Hij heeft het eerste woord. *God die mij heeft gezien eer ik werd geboren* (Oosterhuis). Dat is de ontdekking

van Israël: dat er Iemand is die hen, een troepje haveloze vluchtelingen in de woestijn, heeft gezien en voor hen uitgaat. Zo is het ook in de nieuwtestamentische roepingsverhalen: het is Jezus die ziet en roept. *Zacheüs, kom uit de boom* (Lc 19,5). *Voordat Filippus je riep, heb ik je al gezien toen je onder de vijgenboom zat* (Jo 1,48). Aan het begin staat niet de vraag van de mens, maar het appèl van God. Aan het eind staat niet de oplossing van de vraag, maar wel de navolging waarin je met de inzet van je persoon gehoor geeft aan je roeping (*call-response*). En dus is het christelijke geloof niet in de eerste plaats een leer of een doctrine, laat staan een 'zingevingsysteem' dat pretendeert het antwoord te hebben op alle vragen. Het stelt eerder de vraag, roept op, doorprikt vanzelfsprekendheden en breekt mij aldus telkens weer open.

Bakens

Deze bijbels-christelijke traditie zet *bakens* uit waarbinnen zowel individuele christenen als christelijke organisaties en bewegingen in steeds wisselende omstandigheden hun identiteit kunnen zoeken. Bakens zetten in een rivier een vaarroute uit. Daarbinnen is er nog manoeuvreerruimte. De bakens moeten soms ook verzet worden. Deze bakens betreffen de manier waarop we zin geven aan ons beroep en onze vrijetijdsbesteding, aan onze vriendschappen en onze intieme relaties, de manier waarop we ons verhouden tot lijden en genot, meeval en tegenslag, de manier waarop we onze lichamelijke, onze gezondheid, ons ziek-zijn en ouder worden beleven, de manier waarop we vorm geven aan onze verhouding tot de natuur, en de manier waarop we inhoud en gestalte geven aan onze idealen.

Welke *bakens* zet deze bijbels-christelijke traditie uit? Wij noemen er enkele (zonder volledig te willen zijn). Deze traditie vertrekt niet vanuit het absolute autonome subject. De mens is een persoon verweven in een netwerk van relaties. Hij is niet de maat van alle dingen. Het leven en de werkelijkheid zijn gegeven. Deze traditie spreekt over het 'heil' van de mens, dit wil zeggen: het gaat om de 'heling' en bevrijding van de gehele mens, tot in zijn lichamelijke toe. Voor deze traditie is elke mens uniek en als dusdanig 'beeld van God'. Dat geldt dus ook voor de dementerende bejaarde en voor het meervoudig gehandicapte kind. In deze traditie hoef ik geen held te zijn. Ik ben mens en geen 'god'. Problemen komen er precies wanneer ik mij als goddelijk beschouw. Mensen hebben het recht om te falen. Deze visie kan ons bevrijden van overspannen verwachtingen. De bijbelse traditie spreekt van lijden en opstanding: geen triomfalisme, geen Pasen zonder Golgotha, geen beloofde land zonder woestijn. De vraag naar het waarom van het lijden wordt door de bijbel niet theoretisch opgelost. Praktische solidariteit is het enige antwoord, zoals Jezus zelf heeft

voorgedaan. De bijbel geeft een eigen invulling van rechtvaardigheid: het is recht doen aan de anderen en in het bijzonder aan diegenen die niet voor hun eigen belang kunnen opkomen. Deze 'gerechtigheid' is niet naïef. God is ook een rechtvaardige God. God 'oordeelt' evenwel niet zoals 'Vrouw Justitia' met een blinddoek om. Hij is een partijdige God. De 'voorkeursoptie voor de armen' loopt als een rode draad doorheen de hele Schrift. Het uiteindelijke criterium is, naar de parabel in Mt 25: 'Wat je aan de minsten van de mijnen hebt gedaan, heb je aan Mij gedaan.' Dit is de ultieme toetssteen voor elke christen en voor elke christelijke organisatie. Een oudchristelijke tekst uit de 2de eeuw zegt dat christenen weliswaar 'in de wereld leven', maar niet 'van de wereld zijn'. Dat wil zeggen: er blijft altijd een kritische distantie. Het christendom is profetisch en valt nooit samen met bestaande structuren en systemen.

Het is onze overtuiging dat deze bakens die de bijbels-christelijke traditie uitzet, relevant zijn voor de mens en voor de samenleving. De postmoderne mens ziet zichzelf dikwijls als in een gebroken spiegel. Hij of zij leeft in fragmenten en in het meervoud. Verschillende en soms tegengestelde verwachtingen komen op hem of haar af vanuit de verschillende werelden waarin we leven. Daaruit ontstaat de hunkering naar heelheid, naar verzoening. Het christelijke geloof biedt geen goedkope troost of uitweg. Het zet je met de voeten in de werkelijkheid met al zijn spanningsvelden. Maar het biedt wel een perspectief en een weg die te gaan is om doorheen de gebrokenheid mens te worden. Niet zelden zullen de genoemde bakens als 'springstof' zijn in een maatschappij die gedomineerd wordt door een neoliberale economisch verhaal. De toestand van interne pluralisering in organisaties en bewegingen van katholieke herkomst lijkt ons op dit ogenblik dan ook geen voldoende reden om af te zien van een christelijke profilering. Omgekeerd kan de traditie vanuit de christelijke bewegingen op haar beurt bevraagd worden door nieuwe ervaringen, vragen en inzichten. *Christelijke identiteit is werkelijk altijd in beweging!* Bovendien nodigt de dialoog of confrontatie met deze traditie mensen uit om zich bewust te worden van de levensbeschouwelijke vooronderstellingen van waaruit zij leven en handelen.

Dialogo

Zijn deze bakens *exclusief christelijk*? Moet je belijdend christen zijn om deze 'waarden' te beleven en te verwerkelijken? Het antwoord is wat mij betreft bevrijdend: neen, gelukkig maar! Christenen hebben trouwens niet het monopolie van het goed zijn. Maar de 'mateloosheid' en de radicaliteit van het evangelie, zoals we die bijvoorbeeld aantreffen in de Bergrede, betekenen wel een enorm appèl dat in het bijzonder ook jongeren kan aanspreken. Anderzijds betekent

dit dat we over deze ‘bakens’ kunnen communiceren met alle medewerkers en leden van de beweging. Ook met hen die zich eerder vervreemd voelen van het christendom of een andere levensbeschouwelijke keuze maken. Een christelijk geïnspireerd project veronderstelt de mogelijkheid tot tolerantie en intern overleg tussen alle betrokkenen. Het vraagt om een minimale consensus. Die consensus moet er zijn in de praktijk, niet alleen in theorie.

Hoe kan deze communicatie tot stand komen binnen de beweging? In de eerste plaats heeft dit te maken met een open en gastvrij klimaat, waarin mensen worden uitgenodigd om zichzelf te zijn en zich te confronteren met de wijze waarop de traditie gestalte krijgt in het eigen project van de beweging. Dit betekent dat dit project op geregelde tijden ook expliciet moet ter sprake komen. Een belangrijke uitdaging voor christelijke organisaties is het doorbreken van elk levensbeschouwelijk taboe. Als mensen er niet in slagen elkaar openhartig te ontmoeten, draait alles in de beweging of de organisatie vierkant. Als ze echter prijsgeven wat hen bezighoudt, komt het tot een intensieve verbondenheid en ontdekken ze ook hun ‘diepere bezieling’. Elk taboe werkt verlamdend. Het is namelijk ook niet ondenkbeeldig dat christenen in de beweging zich als dusdanig niet kunnen of durven uiten.

De christelijke identiteit van een organisatie veronderstelt natuurlijk altijd een voldoende *draagvlak* bij medewerkers en leden. Dit draagvlak is noodzakelijk om de levensbeschouwelijke grondslag van de organisatie te bewaren en om niet te vervallen in een vaag, nietszeggend waardediscours. Wordt de christelijke traditie nog gedragen door een groep van mensen binnen de organisatie die leeft vanuit het christelijke verhaal? Of heeft de interne pluralisering dit levensbeschouwelijke draagvlak onherroepelijk aangetast? De toekomst zal het antwoord geven op deze vragen. In de tussentijd is het belangrijk om plaatsen te creëren waar christenen (dat wil zeggen: ‘zoekende gelovigen’) elkaar kunnen vinden om met elkaar vanuit geloof te spreken, te bidden en te vieren. Er zijn vandaag misschien meer Godzoekers dan we denken. Verschillende bewegingen hebben goede modellen ontwikkeld van gelovige communicatie. Vele mensen blijven vandaag op geloofsvlak op hun honger. Ze zoeken hoe ze geloofsinzichten moeten verstaan en wat ze kunnen betekenen voor hun persoonlijk leven. Dat dit gesprek niet lukt met alle leden, moet ons niet ontmoedigen. Authentiek geloof kan slechts in vrijheid aangeboden worden.

Kerk-verbonden organisaties

Verschillende organisaties hebben in het verleden de ‘κ’ van ‘katholiek’ vervangen door de ‘c’ van ‘christelijk’. In Vlaanderen valt christen zijn (grotendeels) samen met katholiek zijn. De naamsverandering is begrijpelijk vanuit een

bepaalde kritische verwerping van het instituut Kerk. Christenen moeten wel beseffen dat ze daarin schatplichtig zijn aan een algemeen verspreid wantrouwen ten aanzien van alle instituties (ook vakbonden, het gerecht, de politiek...). Discussies hierover lijken ons heilloos en achterhaald. Christelijke organisaties zijn *Kerk-verbonden* (niet: ‘-gebonden’) organisaties. Overigens is het volgens het Tweede Vaticaans Concilie de plicht van christenen om een houding van kritische loyaliteit te ontwikkelen ten opzichte van hun Kerk.

Christelijke bewegingen hebben een grote traditie op het vlak van het ontwikkelen van ethische gevoeligheid. In het bijzonder hebben ze mogelijkheden om evangelische bewogenheid te verbinden met het streven naar sociale rechtvaardigheid. Ze hebben mensen leren geloven, naar de beroemde uitspraak van de theoloog Karl Barth, ‘met het evangelie in de ene hand en het dagblad in de andere’. Kan hierin precies niet de belangrijke bijdrage liggen van deze verenigingen aan het leven van de plaatselijke kerkgemeenschappen? Onze geloofsgemeenschappen zijn zo dikwijls exclusief liturgisch en catechetisch geïntendeerd. Christen-zijn lijkt voor een aantal mensen niet meer dan een vaag religieus gevoel dat weinig invloed heeft op het concrete leven en al zeker niet op de politieke en economische keuzes die men maakt. De maatschappelijke bewogenheid van verschillende bewegingen kan geloofsgemeenschappen openbreken naar de wereld.

Christelijke organisaties en bewegingen zijn dikwijls ontstaan vanuit concrete noden waardoor kerkmensen zich uitgedaagd wisten. De ‘stichters’ formuleerden geen grote opdrachtverklaringen, maar sloegen de hand aan de ploeg en startten met dikwijls bescheiden, maar efficiënte initiatieven om concrete noden te lenigen. Christelijke bewegingen zijn het vanuit hun oorsprong verplicht om ook vandaag de nodige flexibiliteit te behouden om nieuwe noden te zien en er iets aan te doen.

De Kerk in Vlaanderen is op zoek naar een nieuwe wijze om in de samenleving aanwezig te zijn. Zij heeft een grootse traditie van organisaties en bewegingen. Deze bewegingen blijven belangrijk om hun hoogstaande sociale moraal en als middenveld en weefsel van de maatschappij. Evenzeer belangrijk is het dat zoekende gelovigen elkaar vinden in deze bewegingen. Ze kunnen Kerk vormen in de beweging. Niet om verloren posities te heroveren. Wel om gelovig aanwezig te zijn en te getuigen van het evangelie. Even belangrijk is het dat christenen elkaar vinden over de grenzen van bewegingen heen. Misschien biedt onze tijd hiertoe meer kansen dan we spontaan zouden denken.

Tegendraads pleidooi?

Wat de toekomst brengt, weet niemand. Intussen houden we een pleidooi voor een open communicatie in bewegingen en organisaties die de vrijheid van mensen respecteert en waarbinnen een hedendaags en authentiek christendom gecommuniceerd kan worden. In bewegingen en organisaties wordt veel tijd besteed aan het nadenken over de pluraliteit. Dat is goed. Maar soms is het ook een teken van verlegenheid en onwetendheid ten aanzien van de christelijke traditie zelf. Vandaag kunnen we een nieuwe stap zetten. Daarom hebben we – misschien wat tegendraads – gepleit voor een herwaardering van de christelijke traditie zelf in het identiteitsdebat. Niet vanuit heimwee naar een bepaald verleden, maar precies als uitdaging voor de toekomst.

Het is de beste dienst we aan jongeren kunnen aanbieden: hen in contact brengen met een levende traditie die iets uniek zegt over mens en samenleving. We hoeven geen schrik te hebben daarmee terug te keren naar een gesloten christendom. Het christendom is trouwens allereerst een appèl en geen doctrine. Je hoeft dus ook niet bang te zijn jongeren te indoctrineren. Het risico dat mensen het geloof wordt opgedrongen, is klein. Jongeren willen in contact komen met eerlijk zoekende mensen. Ze hebben geen boodschap aan gefrustreerde christenen die zich schamen voor hun zaak. Zij vragen om een hoopvol en vreugdevol getuigenis dat toont dat je in deze tijd Jezus kunt volgen. In confrontatie en in gesprek daarmee zullen ze hun eigen weg wel zoeken.

Peter Malfliet

Inspecteur-adviseur Rooms-Katholieke godsdienst van het bisdom Gent

Literatuur

- Lieven BOEVE, 'De 'κ' van katholieke instellingen en organisaties: vier denkpijlers', in: *Areopaag. Tijdschrift van het Theologisch Forum*, jrg.5, nr.3, december 2005, 10–17.
- Herman DE DIJN, *Religie in de 21ste eeuw. Kleine handleiding voor voor- en tegenstanders*. Kapellen: Pelckmans, 2006.
- Piet RAES, *Katholiek of kwaliteit? Over de identiteit van een katholieke school*. Kapellen: Pelckmans, 2006
- Bert ROEBBEN, *Bewogenheid in beweging. Een visie op de spiritualiteit van een christelijke school*. Brussel: Licap, 2003.
- Jef VAN GERWEN, *Niet uit eigen macht. De kerk als morele gemeenschap*. Tielt: Lannoo, 1987.
- Lea VERSTRICHT, 'Charisma in structuren. Een beraad over het christelijke middenveld in Vlaanderen', in: *Collationes* 36, 2006, 81–96.
- Volwassen worden in geloof. Catechese in het leven van de Kerk*. Verklaring van de bisschoppen van België. Brussel: Licap, 2006.

WAAR WE VOOR STAAN

Christelijke identiteit van de jeugdbewegingen

LUC VAN LOOY

Waar we voor staan *Christelijke identiteit van de jeugdbewegingen*

Luc VAN LOOY

VELE JEUGDBEWEGINGEN IN VLAANDEREN zijn ontstaan in het kader van de katholieke Kerk, in de tijd van de katholieke actie. Langzamerhand is het referentiepunt verschoven, en op vele plaatsen en in verschillende bewegingen is het nu niet meer duidelijk hoe hun verhouding tot de plaatselijke kerkgemeenschap ligt.

De Kerk blijft wel intens bezig met jeugd en jeugdverenigingen, vooral omdat we overtuigd zijn dat een jeugdbeweging deel uitmaakt van het 'opvoedingsproces' van de jongeren; en tevens dat geloofsopvoeding intrinsiek deel uitmaakt van dit opvoedingsproces. Dit heeft niets te maken met een verborgen agenda vanwege de kerk om de jonge mensen in de kerk te krijgen of medewerkers voor de toekomst te zoeken. Het uitgangspunt is en moet enkel zijn de persoon van de jongere. De persoon van elke mens is het objectief van de kerkelijke activiteit. Vandaar dat ik eerst enige aspecten van de jeugdpastoraal van de kerk wil bespreken.

Een wederzijdse bevruchting

Jeugdbewegingen zijn niet op eenzijdige wijze te beschouwen, verschillende elementen ontmoeten elkaar daar. Wederzijdse bevruchting van aspecten is een belangrijk kenmerk voor het welslagen van het opvoedende aspect van de jeugdbewegingen. Een integrale benadering van de persoon van de jongere heeft tot gevolg dat de belangrijkste elementen van het leven van een jongere hier samen komen. Zoeken naar de diepere zin van het leven is eigen aan de jonge mens die te maken heeft met geloof, Kerk, school, sociaal leven, nadere jongeren, relatie-opbouw enz. Opvoeden door verschillende activiteiten en methoden is typisch voor jeugdbewegingen. Telkens zal een samenvloeiën van opvoeding in het algemeen en geloofsopvoeding nodig zijn. Dit is niet bedoeld als catechese of kerkelijke betrokkenheid, juist omwille van de pluralistische context waarin de jongeren leven en bewegen. Nochtans mag een geloofsdimensie niet ontbreken, vermits ieder menselijke persoon zoekt naar het religieuze

in hem of haar binnenste. Van alle kanten zal dus in de jeugdbeweging moeten gestreefd worden naar het harmonisch samenvloeien en het bevruchten van deze constructie van elementen die iedere jonge mens beïnvloed.

Christelijke jongerenpastoraal

Zoeken naar invalshoeken

Invalshoeken vinden naar jongeren toe is niet eenvoudig, maar dringend noodzakelijk. Jonge mensen zijn wel op zoek naar zingeving, maar nemen weinig deel aan het kerkgebeuren. Voor velen beperkt het contact zich tot de eerste communie en het vormsel, terwijl die geloofscommunicatie in hun natuurlijk milieu meestal geen bedding vindt. Hoewel jeugdbewegingen en scholen in katholieke grond gezaaid en opgegroeid zijn, is de band met de Kerk vandaag niet duidelijk en in sommige gevallen niet gewenst. De geloofwaardigheid van de Kerk zal afhangen van de capaciteit om de jeugd te bereiken en het geloof samen met hen te bespreken. Concrete initiatieven mogen niet geïsoleerd gebeuren, ze moeten hun plaats hebben in een gecoördineerde pastorale benadering.

Elke jonge mens wordt op een of andere manier geconfronteerd met het 'mysterie' in zijn leven. Binnenin leven wel vragen rond de diepere zin van het leven en rond oorsprong en perspectief ervan. Vaak zal het er op aan komen deze vragen aan de oppervlakte te laten komen, vragen tot woorden om te zetten. Daartoe is het nodig present te zijn in het leven van de jongeren en samen met hen de zoektocht aan te gaan. Vaak zal deze weg van heel ver moeten vertrekken. Omdat de jongeren zich bewegen in verschillende instellingen en contexten, is het nuttig de begeleiding op een gecoördineerde en goed bestudeerde manier te laten verlopen. Vanuit een integrale benadering van de jonge mens dient opvoeding en geloofsopvoeding samen beschouwd te worden. Jongeren zullen zich aangesproken voelen door een Kerk waar het goed is om te vertoeven. Ze verlangen naar aanvaarding en geborgenheid. Ze zoeken naar stilte en gebed. Een Kerk met een duidelijke visie intrigeert hen wel. Een ernstige, gefundeerde boodschap spreekt hen wel aan. Wanneer de deur van de Schrift voor hen geopend wordt, vinden zij er genoeg in. Ze willen wel luisteren naar de roep van God, maar ze hebben geloofsgenoten nodig die hen begeistere en moed geven. Ze zijn beschikbaar voor taken waarbij ze hun talenten kunnen ten dienste stellen en zo bevestigd worden in hun waarde. We dienen God ter sprake te brengen bij zoekenden en bij jongeren en ook gelegenheden te scheppen tot engagement.

Geloofsopvoeding, als deel van de vorming van jongeren, vertrekt van de ervaring die de mens met God verbindt. Het eerste contact met de Messias was

van zulke openheid dat Hij de nieuwsgierige jonge mensen bij Hem in huis nam. 'Kom en zie' (Joh. 1,39) was zijn antwoord op de vraag waar Hij verblijft. Uitnodigen dus, en binnenlaten. Ze mochten bij hem blijven. Na het eerste wonder in Kana bleef hij samen met zijn leerlingen 'voor enkele dagen' in Kafarnaum. Niet alleen nodigt Hij uit bij hem te blijven, hij neemt ook deel aan het gewone leven van zijn vrienden. Gemeenschap-vormen volgt dus onmiddellijk op de uitnodiging. Na enige tijd van samen op weg zijn legt Hij alle kaarten bloot. Hij neemt drie van de jonge mannen mee op de berg Tabor. Daar ontmoeten ze de geschiedenis van het volk, in Mozes en Elias. God zelf openbaart zich als Vader, Jezus raakt hen aan en doet hen opstaan en samen dalen ze af naar het land van de mens. Langzamerhand begrijpen de leerlingen beter met wie ze te doen hebben. Ze leren van Hem hoe ze tot de Vader kunnen bidden, nieuwsgierig als ze waren bij het zien dat hij zich terugtrok om te bidden. God is geen verre God, dat moeten de jongeren ontdekken.

Enkele grondprincipes

Eerst en vooral is een ongedwongen aanwezigheid tussen de jongeren nodig, waardoor ze op een vertrouwelijke en vriendelijke manier in hun omgeving en atmosfeer in contact komen met de mensen die de Kerk vertegenwoordigen. Ten tweede moeten de jongeren zich gewaardeerd en gedragen voelen en zelfs uitgenodigd om taken op zich te nemen binnen het kerkelijk bestel. De veerkracht die nodig is om het leven aan te kunnen, halen ze uit het vertrouwen dat ze krijgen. Een zinvolle samenwerking met pastorale initiatieven wekt vertrouwen en opent nieuwe kansen. Door verschillende instellingen (gezin, parochie, scholen, verenigingen) zou een gecoördineerd pastoraal plan voor jongeren kunnen worden uitgewerkt. Alle terreinen van het jeugdleven, geborgenheid (familie), cultuur (school), geloof (catechese) en ontspanning (verenigingen) zouden bij deze gecoördineerde pastorale planning moeten betrokken worden. Gezamenlijke doelstellingen, op verschillende wijze geïmplementeerd volgens de context, brengen mensen samen rond éénzelfde pastorale beweging. Het zal er op aan komen de jeugdcontext goed te kennen, samen een plan uit te schrijven, prioriteiten vast te leggen, op de verschillende terreinen strategieën uit te werken en deze vorm te geven in concrete initiatieven volgens een overeengekomen stappenplan. Tenslotte zal het hele proces aan een regelmatige evaluatie en eventueel bijsturing vanwege de verschillende partijen worden onderworpen. Het is belangrijk dat aan de jongeren geen tegenstrijdige signalen worden gegeven. De capaciteit tot onderscheiding is op hun jonge leeftijd té zwak om door de veelsoortige bomen het éne bos te ontwaren.

Geloofsopvoeding moet ingebed zijn in het geheel van het opvoedingsproces. De warme en vertrouwensvolle begeleidende aanwezigheid van volwassenen in

het leven van de jongeren is essentieel. Het leven kan hard zijn voor hen, het kan nodig zijn zich te verschuilen in het hart van een opvoeder waarin de jonge mens vertrouwen heeft. De band tussen opvoeder (ouder, leraar, jeugdleider...) en de jongere is kostbaar. Hij moet voelen dat het om hem zelf gaat als persoon met een bijzondere waarde. Hij moet zich niet alleen geliefd 'weten', hij moet het ook 'voelen'. Ze moeten weten dat ze niet alleen in het leven staan. *Opvoeden is een zaak van het hart*. Een plant heeft warmte nodig om goed te kunnen groeien. De permanente aanwezigheid van de opvoeder, vanuit een voelbare liefde, maakt het mogelijk de juiste woorden te vinden op het juiste moment om tot de kern door te dringen, om het hart te raken. Vrijheid als principe blijft belangrijk. Christus is gekomen om de mensen op weg te zetten naar het geluk. Dit vergt een aangename atmosfeer, warmte en zich-thuis-voelen, een gevoel van erbij te horen en van medeverantwoordelijkheid. Dit spreekt van onthaal, tijd hebben voor elkaar, geduld, erkenning van elkaars 'anderszijn' en uiteindelijk van aanvaarding, bevestiging en kansen geven.

We hebben dus nood aan goede opvoeders. Ons gesprek moet opvoedend worden, onze voorstelling van het geloof beantwoorden aan opvoedende criteria. Het beste geschenk dat we kunnen geven aan onze samenleving, is een goede opvoeder, niet alleen maar goede advocaten dus (ook natuurlijk), tenzij advocaten ook opvoeders zouden zijn. Gelovige opvoeders hebben we nodig.

Een christelijke opvoeder weet waar de bron is en heeft geen angst om warmte te bieden, vertrouwen te schenken aan de zoekende, de ontgoochelde, de eenzame, de denker, de zinzoeker, de gelovige. Hij gaat samen op weg met de jongeren. Hij weet om te gaan met de mensen zoals Jezus dat deed, en geeft zijn boodschap door in respect en luisterbereidheid.

Een opvoedende kerk bemoedigt eerder dan te oordelen of te veroordelen. Ze kijkt met een welwillend en begrijpend oog naar mensen, bewust dat zelfs 'gevangenen' niet vol zitten met enkel criminelen, wel met mensen die fouten hebben begaan, meestal omdat ze geen goede opvoeding hebben gekend, geen liefde hebben ontvangen, geen wegwijzers hebben gehad. Mensen moeten gestimuleerd worden in het goede.

Doelstellingen van de jeugdpastoraal

De doelstellingen van de jeugdpastoraal te midden van jongeren zijn niet anders dan deze van de algemene pastoraal, namelijk heil brengen aan de mensen. De doelstellingen van de jeugdpastoraal zullen moeten beantwoorden aan het antropologische concept dat in de opvoeding als zodanig wordt behartigd. Het probleem van vandaag is dat vele jongeren zoeken naar hun geluk op een fragmentarische manier, zonder naar het geheel van het leven te zoeken.

- Jongeren zijn verantwoordelijk voor hun eigen opvoeding, zij zijn zelf protagonist. Hierbij worden ze begeleid door volwassenen die hen voorbeelden, instrumenten aanbieden.
- De jonge mens moet zich erkend en gewaardeerd voelen. Hij moet zijn plaats weten te vinden in de samenleving en zijn verhoudingen tot de anderen bepalen. Wie zich goed in zijn vel weet in de samenleving en in de Kerk zal gelukkiger zijn.
- De bedoeling van elke opvoeding, en dus ook de geloofsopvoeding, is dat de jonge mens zich vrijwillig en verantwoordelijk inschakelt in de samenleving met het bewuste doel deze te transformeren.
- Jeugdpastoraal is opvoeden in christelijk perspectief en bedoelt bij de opvoeding van de jongeren de belangrijkste bron aan te boren en aan te reiken: het evangelie, en de persoon van Christus.
- Pastoraal bedoelt de gehele mens te bereiken en integraal te begeleiden. Ze is bekommerd om het geluk van de mens. Opvoeden zal altijd tegelijkertijd geloofsopvoeding moeten zijn, vermits het zoeken naar geloof of naar het mysterie een integraal deel uitmaakt van ons mens zijn. Opvoeding en geloofsopvoeding zullen elkaar steeds moeten bevruchten.
- Gemeenschap opbouwen, van de mensheid en van de Kerk. De sociale dimensie van de mens heeft begeleiding nodig om zo breed mogelijk en zo intens mogelijk relaties op te bouwen. Hiertoe wordt samen gezocht naar de diepste noden waarop een mens moet antwoorden.
- Waardenbeleving. Een prioriteit van waarden moet aangelegd worden om de juiste keuzen te maken voor het leven. Criteria en ervaring, vergelijkingspunten en evaluatie zijn hiertoe nodig.
- De soms onbewuste, maar niet minder reële, zoektocht naar spiritualiteit, naar het mysterie, naar God, moet losgeweekt worden in elke jonge mens. Het principe van 'e-ducere' of het naar buiten brengen van latente verlangens en krachten blijft een basis principe in de pastoraal.

Strategieën in de jeugdpastoraal

Zonder exhaustief te willen zijn, is het toch goed enige basiselementen naast elkaar te zetten die belangrijk zijn voor de jeugdpastoraal op strategisch vlak.

- Men vertrekt van een grondige kennis van de jeugd en de context waarin ze leeft. Deze kennis wordt gedeeld door de verschillende partijen van opvoeding en pastoraal.
- Kennis van het patrimonium van de pastoraal en ook ervaring zijn onontbeerlijk: het evangelie, centrale figuren uit de geschiedenis van de Kerk, aspecten van het leven van de Kerk, zoals liturgie, gebed, gemeenschapsleven enz.

- Een gemeenschap opbouwen waarin de jongeren hun plaats hebben. Deze behartigt samen de opvoeding en de geloofsopvoeding van de jongeren.
- Een gemeenschappelijk opvoedings- en pastoraal project zal moeten worden opgesteld. Dit moet vervolgens worden uitgeschreven in overeenkomst met iedereen die betrokken is bij het opvoedingsgebeuren, worden gerealiseerd en voortdurend worden geëvalueerd en bijgestuurd. Dit is nodig omdat de jeugdsituatie voortdurend in ontwikkeling is, en bijgevolg ook de jeugdpastoraal.
- Om kwaliteit te bereiken is een grondige en systematische vorming van de pastorale werkers nodig. Dit niet alleen op theoretisch, en theologisch en catechetisch vlak, maar tegelijk praktisch, gestoeld op de ervaring van betrokken mensen.

Hieruit vloeien enkele kenmerken voort bij de benadering van de jongeren:

- Aanwezigheid, presentie en begeleiding zijn essentieel.
- Een positief en warm klimaat, waar de jongeren zelf protagonist kunnen zijn.
- Voortdurend contact met volwassenen die samen met jongeren het leven delen en de pastoraal uitbouwen. Een forum voor dialoog met volwassenen die hen begrijpen en met hen meedenken is belangrijk.
- Combinatie van geloofsopvoeding, menselijke vorming, professionele opleiding en animatie. Opvoeden is een complex geheel waar elementen van verschillende disciplines en vaardigheden in elkaar vloeien.
- Contact met armen en marginalen. Edelmoedigheid is een belangrijk aspect in de menselijke en relationele ontwikkeling van de mens.
- Schoonheid, kunst, bewondering en stilte zijn rechtstreekse 'geleiders' naar mysterie en innerlijkheid.
- Deelname aan de gemeenschap van de gelovigen, aan werkgroepen, stuurgroepen enz. 'Thuis zijn' op de pastorie en in de instellingen van de Kerk leidt tot medeverantwoordelijkheid.
- Samenwerken, concreet, met de pastor, voor het welzijn van de gemeenschap en van de individuen. Dit ten voordele van noodlijdenden, van de derde wereld, maar ook van de vieringen en activiteiten in de locale gemeenschap en Kerk.
- Geloofsconfrontatie en debat over vragen die bij de jongeren leven. Tijd om over hun zorgen te spreken, tijd om te luisteren. Een goed opvoeder, pastor, is eerst en vooral een goed luisteraar. Daardoor drukt hij zijn aandacht, zorg, liefde uit voor de jongeren.

- Vorming. Jeugdpastor wordt men niet geboren, hoewel er een ‘ingeboren basiscapaciteit’ zal moeten zijn die men vanuit de eigen opvoeding meegekregen zal hebben. De complexiteit van de jeugdcontext en van de samenleving vereist wel dat er een systematische opleiding, vorming en bijscholing is.

Jeugdbewegingen

Niet enkel om een gezond tijdverdrijf sluiten kinderen en jongeren aan bij een jeugdbeweging. Ze verwachten er een aanvullend iets van, dat hun opvoeding vervolledigt, gedurende de tijd waarover ze zelf kunnen beschikken. Ouders verwachten van de jeugdbewegingen ook méér dan een loutere opvang van hun kinderen in het weekend.

Ons land kent bloeiende jeugdbewegingen die hun oorsprong hebben in het katholieke cultuurpatrimonium doorheen de geschiedenis. Vandaag wordt het katholieke referentiepunt in vraag gesteld en kunnen we nog moeilijk spreken van katholieke of gelovige oriëntatie bij hun planning en werking.

De leden en zelfs ook de leiding groeien niet op met referentiepunten naar geloof en kerk. Elke benadering van een problematiek vanuit een geloofshoek, elke kerkbetrokkenheid die zou gezocht worden wordt soms met wantrouwen bekeken. Nochtans is er in deze jonge mensen een basis aanwezig van menselijkheid en edelmoedigheid, een zoeken naar diepere bewogenheid. De kunst bestaat erin die los te weken en te doen open bloeien.

Drie elementen zijn belangrijk als uitgangpunt: de kinderen treden vrijwillig toe tot de jeugdbewegingen; de leiders zetten zich vrijwillig in ten dienste van kinderen en jongeren; men leert er rekening te houden met elkaar en in gemeenschap te leven.

Jeugdbewegingen zijn een goed platform voor debat en gesprek over vele onderwerpen, ook over maatschappij, actualiteit, Kerk en geloof. De link naar maatschappelijk engagement kan vlot gelegd worden en vanuit de jeugdbewegingen kan gewerkt worden aan vrijwilligersdienst, ook op langere termijn, ten dienste van armen, van ontwikkelingslanden.

De vorming die wordt aangeboden, wil de jongeren bekwamen in animatietechnieken en groepsanimatie. Deze dienen als basis voor een maatschappelijk engagement en gemeenschapsopbouw, maar eveneens voor persoonlijke relatievorming. De zorg om elke vorming zodanig gestalte te geven dat ze ‘integraal’ is, op een jeugdige manier, en dus ook het zoeken naar inhoud, mysterie en geloof, behoort tot het specifieke van de katholieke jeugdbeweging. In vele gevallen worden momenten van zingeving voorgesteld. Bezinning, stilte, gebed en liturgie leiden de jongeren tot de ontdekking van geloof en Kerk.

Don Bosco

Na deze principiële benadering is het goed dat we even kijken naar een model-opvoeder van jongeren. Geen systematische benadering van het pedagogische systeem, maar een kijk naar de wijze waarop Don Bosco tot zijn roeping als opvoeder is gekomen. Een getuigenis geeft vaak beter weer wat we bedoelen.

Het principe van 'presentie temidden van de jongeren stond hoog in het vaandel van Don Bosco. Voor hem was de opvoeder steeds aanwezig bij de jongeren, dit omdat hij spel en ontspanning, en werk - materieel werk zowel als studie - als opvoedende elementen beschouwde. Hij vroeg om er altijd bij te zijn om 'te voorkomen' dat de jongens steken lieten vallen, of beter gezegd, dat ze zouden zondigen op om het even welke manier. Belangrijk is dat hij werk, studie en ontspanning op gelijke voet zette met gebed. In zijn tijd was werk en ontspanning zeker niet beschouwd als opvoedkundig. Ook de aanwezigheid van een priester temidden van zulke straatjongens was door de maatschappij zeker niet aanvaard.

Hij had vier belangrijke ervaringen als basis genomen: zijn moeder had hem opgevoed om tevreden te zijn met arme condities; op school had hij heel sterk de vriendschap van een jonge medestudent gewaardeerd, de dood van Comollo in zijn colleegetijd heeft de jonge Bosco sterk getekend; hij had priesters gekend die helemaal geen aandacht schonken aan kinderen en jongeren en hij wou wel priester worden maar niet zoals die daar; als jong priester had hij ervaring van gevangenisbezoek met Don Cafasso, daar had hij gemerkt dat deze jongeren niet slecht waren, maar dat ze geen kans gekregen hadden om een goede opvoeding te krijgen. Daaruit volgt zijn ambitie om die jongeren op te vangen en ze als vriend in zijn leven op te nemen, en onafscheidelijk bij hen te zijn als opvoeder.

In thema met de jeugdbewegingen – die toen niet bestonden – heeft Don Bosco steeds verantwoordelijkheid gegeven aan jongeren over andere jongeren. Hij schakelde de gasten in voor het goede verloop van het leven in het Oratorio (zijn instituut voor de jongeren in Turijn).

Wederzijdse bevruchting

De sterkte van de jeugdbewegingen ligt in de mogelijkheid tot bevruchting van elkaar door verscheidene elementen van het leven en de context van de jongeren. Samenleving en opvoedingsmilieu, kerk en ontspanningswereld vloeien in elkaar over. Een sociaal en politiek debat is op zijn plaats in een jeugdbeweging

Het Marcus-model

In het Marcus evangelie vinden we in een enkele zin het model van een goede jeugdpastoraal. Toen Jezus op een avond met zijn leerlingen samen was, brachten de moeders hun kinderen bij Hem opdat Hij ze zou aanraken. Wat doet Jezus? Heel eenvoudig, maar zo rijk en inspirerend voor de Kerk van alle tijden, voor opvoeders, ouders, jeugdleiders. Jezus omhelst de kinderen, als voelbaar teken van zijn liefde. 'Ik zie u graag' is de boodschap van een omhelzing. Hij legt zijn hand op hun hoofd als teken van waardering, van bescherming en rust. 'Goed zo' zegt Hij hen. Hij zegent hen, om aan te duiden dat Hij hen op weg zet. 'God zegene en beware u', klinkt het. Het kruisje van de ouders bij elk afscheid maakt duidelijk dat zij hun kind niet alleen laten. Zegen en zending zijn met elkaar verwant. Hij die zegent, zegt in feite dat hij bij de gezegende aanwezig blijft. 'Ga gerust in mijn naam', zegt hij. Jezus gaat zo mee op de levenstocht van die kinderen (Mc.10, 16).

Luc Van Looy

Salesiaan en bisschop van het bisdom Gent

LEVEN IN VERSCHILLIGHEID

De spirituele uitdaging aan/van christelijke jeugdbewegingen anno 2007

BERT ROEBBEN

Leven in vershilligheid

De spirituele uitdaging aan/van christelijke jeugdbewegingen anno 2007

Bert ROEBBEN

IN DEZE BIJDRAGE BESCHRIJF IK hoe de spirituele impuls die uitgaat van een postmoderne samenleving, de christelijke jeugdbewegingen in Vlaanderen be-roert en geef ik aan hoe zij op hun beurt een rol van betekenis kunnen spelen in deze ontwikkeling. Ik ga uit van een cultuurtheologische lezing van de begrip-pen opvoeding, humaniteit en spiritualiteit. Ik wil daarbij niet alleen nadenken over de rol van religie in de cultuur, maar ik wil ook ‘religieus nadenken’,² voor-namelijk over de aporieën en aspiraties van deze cultuur zoals ze door jongeren en jongvolwassenen gethematiseerd worden. Jonge mensen die zich verzamelen en ‘beweging maken’, vormen immers een uitstekende barometer van wat er beweegt en/of vastgeroest is in de cultuur. Ze mobiliseren de theologie om nog scherper na te denken over haar bijdrage aan de cultuur.³

Dit essay is als volgt opgevat. Eerst inventariseer ik de recente ontwikkelin-gen in het Vlaamse jeugdbewegingsleven in historisch perspectief. Vervolgens beschrijf ik de verworvenheden van het jeugdwerk in het culturele landschap vandaag. In een derde paragraaf formuleer ik enkele inzichten over de uitdaging van de multiculturele en multireligieuze samenleving aan de opvoeding en laat ik daarbij een idee over ‘humaniteit als spiritueel project’ aansluiten. Ook jeugdbewegingen hebben een unieke bijdrage te leveren aan dit breed maatschappelijk project. Vervolgens heb ik het over het kwetsbare spirituele vlammetje van kinderen en jongeren en over de prioriteiten die jeugdbewegin-gen kunnen vooropstellen om dit vlammetje levend te houden. Tenslotte delf ik uit de christelijke traditie enkele sleutelkwalificaties op voor een hedendaagse invulling van het begrip ‘spiritualiteit’.

Overigens ga ik bij dit alles niet uit van het begrip ‘identiteit’, maar eerder van het begrip ‘spiritualiteit’. Terwijl identiteit vaak hard en zakelijk klinkt en gerelateerd is aan heldere definities en een aantoonbaar programma, toont spiritualiteit zich eerder in de vloeiende (lees: kwetsbare en tragische) kanten

2 Ik volg hiermee de inzichten van de Nederlandse theoloog Erik Borgman in zijn boek *Metamorfosen. Over religie en moderne cultuur*, Kampen/Kapellen: Klement/Pelckmans, 2006, onder andere p. 11.

3 Zie B. Roebben en T. Zondervan, “‘Als God eens onder ons was’”. Theologische professionals reflecteren op hun werk met jongvolwassenen, in: *Praktische Theologie* 33 (2006) 397–411.

van het bestaan. Identiteit lijkt eerder een begrip om achter te schuilen ('is het er nog?'), spiritualiteit is eerder een begrip dat wijst op een organische realiteit, op iets dat zich aan het ontwikkelen is, iets wat het leven doorstroomt en dooradert ('wat is er al te zien?'). Identiteit is een meetlat, spiritualiteit is een uitnodiging.⁴

1. Recente ontwikkelingen in het Vlaamse jeugdbewegingsleven

De Vlaamse jeugdbewegingen hebben in de laatste vijftig jaar een organisatorische en inhoudelijke vlucht zonder weerga genomen. Dit had men in het midden van de vorige eeuw zo niet kunnen inschatten. De manier waarop jeugdbewegingen de zo typisch Vlaamse 'κ' van 'katholiek' in deze tijdspanne hebben hertekend en herbeleefd, is een studie op zich waard. Ruwweg kan men drie fasen in deze ontwikkeling onderscheiden: een premoderne fase van reconfectionalisering in de tijd vóór het concilie Vaticanum II (1962–1965), een moderne fase van deconfessionalisering in de tijd nadien en de huidige postmoderne fase die zich vooral toont als een tijd van confessioneel-religieuze sprakeloosheid.

1.1.

In de tijd van de katholieke actie was de jeugdbeweging een vooruitgeschoven post van de katholieke Kerk in een verzuilde samenleving. De Kerk moest temidden van de arbeiderscultuur en van andere 'duistere' segmenten van de samenleving laten zien dat zij een idee had over de toekomst van de ziel van de mens. Jeugd en Kerk waren in die tijd onlosmakelijk met elkaar verbonden. De ontstaansgeschiedenis van elk van de vijf grote Vlaamse jeugdbewegingen situeert zich in deze tijd. De *Catholica* was het aan zichzelf verplicht op het maatschappelijke veld aanwezig te zijn als een 'zaakvoerster van het algemeen welzijn' en jonge mensen (om) te vormen tot goede burgers en niet in het minst tot goede katholieken. Het belang van deze katholieke wortels mag niet onderschat worden. Zestig jaar geleden zou op een studiedag met mensen die verantwoordelijkheid dragen in het jeugdbewegingsleven 95 procent van de aanwezigen priester of vrouwelijke religieuze geweest zijn. Vandaag is het eerder andersom: aan het hoofd van de grote bewegingen, ook op pastoraal vlak, figureren vandaag hoofdzakelijk leken. Loopt hun getal op tot 95 procent? Wellicht. De situatie vervult ons in elk geval met schroom omtrent het verleden. Zonder de spirituele 'founding fathers and mothers' zou er van een bloeiend bewegingsleven vandaag geen sprake zijn. De situatie doet ons echter ook nadenken over de spirituele draagkracht en impact van jeugdbeweging vandaag.

1.2.

In de jaren zeventig en tachtig van de twintigste eeuw maakte het jeugd Bewegingswerk een stevige koersverandering door. Droeg voorheen de jeugdbeweging nog in grote mate bij tot kerkelijke socialisatie van haar leden, nu zal zij zich temidden van secularisatie en functionele differentiatie vooral toespitsen op haar eigen doelstellingen: kinderen en jongeren opvoeden, ze een deugddoende zaterdag/zondag bezorgen, samen genieten van het jong zijn, experimenteren met alternatief gedrag en gezag, enzovoort. Er is sprake van een deconfessionalisering: het katholiek-religieuze taalspel staat niet meer in het middelpunt van activiteiten en overtuigingen, maar functioneert hooguit als inspiratiebron voor christelijke waarden die in spel en gemeenschap van kracht zijn. Het christendom wordt 'aangepast' aan de tijdsgeest. Voorlopig is die aanpassing nog herkenbaar, omdat velen thuis religieus gesocialiseerd werden en de link tussen traditie en actualiteit kunnen volgen. Maar de generaties volgen elkaar snel op en de vanzelfsprekendheid of plausibiliteit van een christelijke levenskeuze en -houding verdampt. Was tot diep in de jaren tachtig de herkenbaarheid van kerk en christelijk geloven nog vrij groot, in de jaren negentig komt daar grondig verandering in.⁵

1.3.

En zo komen we uit bij de situatie van vandaag. Velen zien anno 2007 niet meer in wat het predikaat 'katholiek' kan betekenen voor de jeugdbeweging. Met de officiële kerk heeft men niets meer, zo beweert men, zij is helemaal uit de tijd, zeker wanneer het gaat over 'jeugdige materies' zoals seksualiteit en levenskeuze. Maar ook geloven als dusdanig verliest zijn vanzelfsprekendheid. Het hoeft niet meer, je kunt gerust zonder, zo beweert men. Zij die toch gelovig willen zijn, doen dat overigens met grote overtuiging. In elk geval is de eensgezindheid en vanzelfsprekendheid over dit thema verdwenen. De discussie over het al dan niet de 'k' in de naam voeren, is geopend. Een aantal jeugdbewegingen heeft recentelijk bewust en effectief de 'k' uit de naam geschrapt, terwijl anderen er even bewust (en effectief?) ervoor kozen om haar te behouden. Het gesprek op zich is uiterst interessant en zou eigenlijk niet enkel intern, maar ook over de jeugdbewegingen heen moeten worden gevoerd.⁶ Voor sommigen betekent

4 Voor een gelijkaardige interpretatie van het begrip spiritualiteit in het onderwijs, zie B. Roebben, *Bewogenheid in beweging. Een visie op de spiritualiteit van een christelijke school*, Brussel: Licap, 2003 en 'Stroomafwaarts naar de bron. Een literair perspectief op de identiteit van katholiek onderwijs', in: *Tijdschrift voor Geestelijk Leven* 62 (2006) 6, pp. 89–98.

5 Een studie alleen al naar de titels van de boeken die verschenen zijn naar aanleiding van de *European Values Study* aan de Universiteit van Tilburg (www.atlasforeuropeanvalues.com), met name over de situatie in België, spreken voor zich: *De stille ommekeer* (1981), *De versnelde ommekeer* (1990), *Verloren zekerheid* (2000).

6 Zie het initiatief van het opinieweekblad *Tertio*: 'Kerk en jeugdbeweging moeten elkaar opnieuw leren kennen' (rondetafelgesprek met Peter Vande Vyvere en Katrien Verreyken), in: *Tertio* 15 juni 2005. In dit gesprek is het opvallend dat de pragmatische band tussen Kerk en jeugdbeweging blijft verder bestaan, bijvoorbeeld op het vlak van lokale voorziening en -onderhoud. Een ander opvallend element in het gesprek is de verzuchting van jongeren dat de Kerk hen meer authenticiteit zou moeten beluisteren in hun pogingen om vandaag bij de vraag naar zingeving aan te sluiten.

het achter zich laten van de ‘κ’ een zekere opluchting. Anderzijds laat zich ook een zwijgspiraal gevoelen. Want hoe breng je de kwetsbaarheid van het leven ter sprake als je de taal die je vanouds richting en zekerheid gaf, achter je hebt gelaten? De nieuwe situatie is niet eenduidig. De vragen blijven huizenhoog.

Ondertussen moeten christenen zich profileren in een samenleving van ‘actief pluralisme’, waarbij vooral de identiteitsvraag centraal staat. Actief pluralisme veronderstelt dat je in het veelvormige aanbod je eigen identiteit kan tonen en beleven. En precies dat levert vandaag een scheefgetrokken situatie op. Van de ene kant worstelen jeugdbewegingen intern met de ‘κ’, terwijl zij langs de andere kant maatschappelijk gezien aangesproken worden op deze ‘κ’ en gevraagd worden om hun katholieke identiteit te definiëren, zich daarmee binnen het actief pluralisme te affirmeren en erover te communiceren met anderen. Van de ene kant moeten jonge christenen dus een project hebben, van de andere kant hebben zij dat project (deels) losgelaten en zijn ze op zoek naar ‘waar ze (nog) voor staan’, om het positief uit te drukken.

Zoals gezegd meen ik dat identiteit zonder spiritualiteit nietszeggend is en de zwijgspiraal alleen maar versterkt. Ik geloof niet in een actief pluralisme waarin verschillende bewegingen even hun ‘identiteitsding’ doen, een statement neerzetten en onverrichter zake naar huis terugkeren. Fundamenteel gaat het in deze kwestie om de vraag naar de onderstroom, de flexibiliteit die in de beweging zelf aanwezig is en waarmee het denkproces ook feitelijk gevoerd wordt. Als identiteit enkel om ‘woorden van de buitenkant’ gaat, zonder authenticiteit en zonder ‘brandende binnenkant’, versterkt ze de zwijgspiraal. Ik denk dat we op de duur, wanneer woorden niet meer beleefbaar voorhanden zijn en wanneer we met elkaar besloten hebben om de ervaring van kwetsbaarheid en verlangen niet meer uit te spreken (of ons hiervoor te schamen), de ervaring zelf ook uitdooft. Tegelijk geloof ik, tegen de tendens van schaamte en het groeiende zwijgen in, dat jonge mensen een eigen geestkracht ontwikkelen. Zij zijn de hoop op vernieuwing. De vraag is of Kerk en samenleving zich door deze hoop (durven) laten aanvuren.⁷

2. Kwaliteiten van christelijk jeugdwerk vandaag

Waar staan christelijke jeugdbewegingen vandaag voor, soms stamelend, soms met veel overtuiging, uitgedaagd als ze zijn om te zeggen wat ze doen en te doen wat ze zeggen? Waar zijn zij goed in? Welk goud hebben zij in handen?

2.1. Deudzame praktijken

Een belangrijk element in de ontwikkeling van katholieke praktijk naar christelijke waarden en naar nieuwe invullingen van spiritualiteit in een postmoderne

cultuur, zijn de deugdzame praktijken van jeugdbewegingmensen. Zij lijken wel de tand des tijd te hebben overleefd. Hoewel het woord ‘deugd’ op het eerste gezicht oubollig klinkt, geeft het goed aan waar de inhoudelijke sterkte van jeugdbewegingen zich situeert. Jonge mensen ontwerpen met elkaar (bijvoorbeeld op kamp) een geheel van praktijken, rituelen, symbolen en taal, zij spreken de codes af die daarmee verbonden zijn en die als criteria aangeven wat nu precies geldt als ‘goede’ praktijken, rituelen, enzovoort. Deze ‘goedheid’, het feit dat praktijken, enzovoort ‘deugen’, verwijst naar het deugdkarakter van die praktijken.

Iemand die mee op kamp gaat, verbindt zich ertoe in gemeenschap bij te dragen tot het ‘goed’ verloop van het kamp. Hij vervult zijn ‘dienst’ zo goed als mogelijk (bijvoorbeeld het schoonmaken van de toiletten), hij gaat niet van tafel weg zonder zich mee om de afwas en opruim te bekommeren, hij weet wat van hem verwacht wordt tijdens het nachtspel, als leider mag hij gerust ’s avonds doorzakken, maar ’s morgens moet hij weer van de partij zijn, enzovoort. Een kamp waar mensen deugdzzaam handelen, doet deugd. Het welslagen van het kamp heeft met dit engagement te maken. Het is verwonderlijk dat jonge mensen zichzelf op dit vrij ‘traditionele’ punt zo ernstig nemen. Anderzijds is het hoopgevend: het goede leven leer je immers door het te doen, niet door erover te discussiëren. Dit geldt ook voor het religieuze leven. Het probleem met de secularisatie is niet zozeer het feit dat jonge mensen geen geloofskennis meer hebben, aldus de Amerikaanse theologe Sarah Coakley, maar wel het probleem van de ‘untaught bodies’, of anders gezegd, van de verstopte zintuigen, de niet in stelling gebrachte lichamen, de afgestompte ervaringskennis.⁸ We leven in een cultuur waarin veel gewicht wordt gegeven aan cognitieve kennisverwerving, terwijl ervaringswijsheid, dat wat mensen uit ervaring weten en geleerd hebben door het gezamenlijk te doen, veel te weinig aan bod komt. En net daar zijn jeugdbewegingen goed in.

2.2. Gemeenschapsvorming

Het leren door ervaring sluit aan bij het tweede sterke punt van jeugdbewegingen, met name de vorming in en van gemeenschap. Leren uit ervaring doe je door te leren áán elkaar, in de zin van voordoen en doorgeven enerzijds, in de

7 Zie voor dit perspectief ook: B. Roebben, *Godsdienstpedagogiek van de hoop. Grondlijnen voor religieuze vorming*. Leuven/Voorburg: Acco, 2007, pp. 219–234. In Nederland ervaar ik een openheid vanuit de samenleving om levensbeschouwelijke groepen en kerken in de ‘normatieve ruimte’ aan te spreken (zie bijvoorbeeld *De verbindende schoolcultuur. Advies van de Onderwijsraad aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap*, Den Haag, Onderwijsraad, 2007). Deze aanspraak is inhoudelijk en vraagt om een herbronning binnen de traditionele confessionele groepen. Ook in Vlaanderen is deze aanspraak aanwezig, zij het nog in een grotendeels verzuild kader, en worden daartoe interne herbronningsprocessen aangemoedigd (zie bijvoorbeeld P. Raes, *Katholiek of Kwaliteit? Over de identiteit van een katholieke school*, Kapellen: Pelckmans, 2006).

8 S. Coakley, ‘Deepening Practices. Perspectives from Ascetical and Mystical Theology’, in: M. Volf & D.C. Bass (eds.), *Practicing Theology*, Grand Rapids: Eerdmans, 2002, pp. 78–93.

zin van kennis opsteken bij elkaar anderzijds. Deugden ontwikkelen zich in gemeenschap. Wat moet gedaan worden, wordt samen afgesproken. Mensen schuren hun afspraken en inzichten aan elkaar, ze tonen wat ze hun waard zijn door met elkaar hieromtrent in gesprek te treden en te blijven. Dit is een oude wijsheid. Reeds Benedictus van Nursia, stichter van de Benedictijnerorde en daarmee de grondlegger van zowat het hele westerse monnikendom dat een grote invloed had op onze Europese cultuur, stelde in de vijfde eeuw in zijn kloosterregel dat de broeders, door het goede te doen in gemeenschap, zelf ook gevoelig worden voor nieuwe verschijningswijzen van het goede. Door feitelijk in de kloostergemeenschap de zwervers en de pelgrims op te nemen, wordt de monnik op een nieuwe manier geconfronteerd met wie Christus voor hem kan zijn. Christus hoeft je niet in de boekjes te zoeken, maar hij laat zich zien op straat, daar ‘openbaart’ hij zich. Door de deugd van de gastvrijheid te beoefenen leer je op een nieuwe manier naar de werkelijkheid te kijken en leer je op een nieuwe manier in anderen de Christus ontmoeten. Je begrip van Christus wordt op die manier verwijd.⁹ De gastvrijheid is als een leesbril geworden, precies door haar in de praktijk van de gemeenschap te leren gebruiken, onderhouden en cultiveren. Op dezelfde manier zou men over jeugdbewegingen kunnen zeggen: door feitelijk ‘goed’ samen te zijn, worden mensen gevoelig voor nieuwe verschijningswijzen van het goede. Ik ben ervan overtuigd dat er in jeugdbewegingen nieuwe manieren van kijken bestaan en ontstaan die onze cultuur nog niet (h)erkent. Het is een kwestie dus van goed naar jonge mensen te kijken en te luisteren.

2.3. Gedeeld leiderschap

Ook in de beoefening van nieuwe vormen van leiderschap zijn jongeren goed. Want waar vind je, buiten de jeugdbeweging, nog zoveel mensen die zich echt belangeloos inzetten? Duizenden jongeren staan elke zondag als leid(st)er paraat om kinderen en andere jongeren een fijne namiddag te bezorgen. Zij oefenen zich in sociale beweeglijkheid en fijngevoeligheid. In die oefening gaan zij kinderen en jongeren voor. Bovendien exploreren zij in het bestuur van hun organisatie met vormen van *peer leadership*. Het basisdemocratische model van de jaren zestig en zeventig staat vandaag weliswaar onder druk, maar wordt paradoxaal genoeg en bij wijze van spreken wekelijks ‘heruitgevonden’ in leidingkringen allerhande in Vlaanderen. In een complexe tijd als de onze heerst op dit punt onzekerheid. ‘Hoe kan ik gidsen als niemand mij tot gids is?’ – is een verzuchting van velen. Toch wordt het met-ter-daad geprobeerd en geleerd. Vooruitgrijpen op de toekomst, in de pluraliteit van perspectieven toch keuzes durven maken, mensen uit één stuk willen zijn, aanspreekbaar op waar ze nu

staan, dat gebeurt in het leiderschap van de jeugdbeweging. En dat is precies waar kinderen naar opkijken. Mensen die niet af zijn, in de zin van ‘perfect’, maar wel uit één stuk. Mensen die aanspreekbaar zijn en zelfs aanvechtbaar: ‘Ik mag met jou in de clinch gaan, jij bent iemand waar ik tegenaan kan botsen en die wrijving veroorzaakt – kostbare warmte en frisse uitdaging tegelijk’.

2.4. Krachtig getuigenis

Zoals gezegd vraagt onze cultuur verantwoording voor wat we dagelijks doen en laten. Wie zich hierbij onderscheidt in waarden, normen en zingeving moet daarop aanspreekbaar zijn. Dat is de bestaansgrond van actief pluralisme. Zoals gezegd wordt vandaag ook naar authenticiteit en ‘brandende binnenkant’ gevraagd: wat is een bepaalde keuze je waard, hoe leef je daarvan en daarvoor, wat is daarvan ook daadwerkelijk te zien? Verantwoording roept getuigenis op en *vice versa*. Jongeren zijn hier extra gevoelig voor, zij spreken elkaar en anderen daarop aan. Een voorbeeld maakt het duidelijk. In onze parochie (Blauwput Kessel-Lo) werd een groot feestweekend georganiseerd door de steunactie (een volwassenengroep die het jeugdwerk financieel en materieel steunt), de plaatselijke Chirogroep en de Kerk. De samenwerking en de sfeer waren uitstekend. Tot laat in de nacht werd er op zaterdag gefeest in de tent. De volgende ochtend was er een eucharistieviering voorzien in de kerk. De leiders en leidsters van de Chiro waren er ook: in grote groep en voorzien van het feest-t-shirt van het weekend. Het was een imposante verschijning. Voor hen was het een kwestie van authenticiteit: wie zich engageert in het geheel, weet zich betrokken op alle onderdelen van het geheel, dus ook de eucharistieviering. Van dat getuigenis werden velen stil.

2.5. Kairologisch bewustzijn

En ten slotte leeft er een kairologisch bewustzijn bij jonge mensen. Uit de aard van het jong-zijn zelf is elk moment een ‘kairos’, een unieke kans die voorbijkomt, om erop in te gaan en er het beste uit te halen.⁹ Jonge mensen leven met het oog op morgen, ze dromen van de toekomst. Zij representeren de hoop die in een samenleving vitaal aanwezig of juist dramatisch afwezig is. Daarom is het ook des te schrijnender om te vernemen uit jeugdonderzoek dat jongeren zich niet lekker in hun vel voelen, dat ze bang zijn voor de toekomst, dat ze zich onzeker voelen, enzovoort.¹¹ Jeugdbewegingen geven jonge mensen het gevoel verschil te maken, erbij te horen, ertoe te doen. In deze hoopdynamiek versterken ze

9 *Ibid.*, p. 86.

10 Zie ook *Godsdienstpedagogiek van de hoop* (noot 6), pp. 185–186.

11 *Ibid.*, pp. 237–238.

elkaar en roepen ze een samenleving wakker om alert te zijn en de ‘human resources’ van kinderen en jongeren alle kansen te geven. In deze ‘kairologie’ komen alle voorgaande elementen samen: deugdzaame praxis, samenhorigheid, gedeeld leiderschap en getuigenis van waar het echt om gaat.

Bij wijze van voorlopig besluit

‘Het verrassende is, dat binnen de aanvankelijke aanname van het systeem (...) soms het licht binnenbreekt van een totaal nieuw inzicht. Soms ontstaat een nieuwe speelruimte, wanneer al spelenderwijs de krijtlijnen zelf van het spel verlegd en herverbeeld worden. Dat is typisch aan jongerenwerk, zo dunkt me: laten we eens proberen – experimenterenderwijs – waar we uitkomen met een alternatieve houding ten aanzien van de feiten. Deze stoutmoedigheid is vandaag de dag niet vanzelfsprekend, maar veeleer kwetsbaar. Het getuigt van grote moed om je net niet als een soort ‘jong gepensioneerde’ te vestigen in wat voorgegeven is.’¹²

3. De uitdaging van een complexe multiculturele en multireligieuze samenleving

Met hun speelse en creatieve manier van omgaan met de samenleving hebben jeugdbewegingen een eigen inbreng in het middenveld van die samenleving. Het is verrassend om te zien hoe zij zich in de loop der jaren steeds opnieuw een plaats hebben toegeëigend in de ‘buik’ van de samenleving, daar waar het aanvoelen van vernieuwing en dynamiek het krachtigst is. Er is een maatschappelijke ontwikkeling waar zij echter niet zo goed vat op krijgen: de multiculturele samenleving. De idealen van diversiteit en toegankelijkheid zijn er wel¹³ en er zijn stedelijke initiatieven (de typische stadsgroepen bijvoorbeeld in Antwerpen, Brussel en Gent) die zich vooral op zogenaamde ‘kansengroepen’ toespitsen en daarvoor ook professionele krachten inzetten, maar in de meeste Vlaamse steden en gemeenten hebben jeugdbewegingen het eerder moeilijk om allochtonen aan te trekken voor hun activiteiten en leiding.¹⁴

Nochtans houdt dit veld een grote uitdaging in. Hoe de interreligieuze dialoog op school georganiseerd wordt in het kader van de godsdienstles, kan men afleiden uit de onderstaande tabel.¹⁵ Kinderen leren de ander waarnemen (*learning about religion*), ze leren bovendien door de ontmoeting met anderen nadenken en communiceren over wat religie met mensen doet en wat mensen met religie doen (*learning from religion*), maar worden in dat gesprek ook aangemoedigd om existentiële vragen toe te laten bij zichzelf (*learning in religion*) en om hun

eigen spirituele herkomst te ‘her-kennen en her-waarderen’.¹⁶ De ander kan iets bij mij teweeg brengen, hij/zij laat me niet koud of onverschillig. Dus ik word er ‘verschillig’ door, ik ben een mens met een menselijke waardigheid, iemand die ertoe doet, die aangesproken partij is en zich dus ook kan/moet engageren. Actief pluralisme veronderstelt dan precies een minimaal weet hebben van de eigen levensbeschouwelijke herkomst. Scholen zouden oefenplaatsen voor deze cultuur van de ontmoeting moeten zijn.

Learning <i>about</i> religion	Learning <i>from</i> religion	Learning <i>in</i> religion
<i>Multi</i> -religious learning	<i>Inter</i> -religious learning	<i>Intra</i> -religious learning
De ander leren kennen	De ander leren waarderen	Mezelf her-kennen en her-waarderen
Informatie door documentatie	Interpretatie door communicatie	Confrontatie door ontmoeting
Heuristische competentie	Sociale competentie	Existentiële competentie
Leren in verscheidenheid (<i>différence</i>)		Leren in verschilligheid (<i>altérité</i>)
Hermeneutisch-communicatieve benadering		Mystagogisch-communicatieve benadering
Ontwikkeling van narratieve identiteit		Zorg om de ziel

12 *Ibid.*, p. 227. De actie ‘verdraai-de wereld’ lijkt me een schitterend hedendaags voorbeeld van deze ‘eeuwige’ kairologische gevoeligheid van jonge mensen.

13 Zie bijvoorbeeld de visietekst van Chiro over toegankelijkheid en diversiteit (www.chiro.be/artikel.php?id=962 – geconsulteerd op 4 april 2007).

14 Zo gaven de Mechelse beleidsindicatoren voor het Stedenfonds 2003-2004 in hun fiche 167 en 168 (jeugdwerkingen die jeugd uit kansengroepen bereiken) aan dat bij de bevraging van de Mechelse jeugdbewegingen 14 groepen samen 1137 leden telden, waaronder 22 allochtone leden en 12 leden herkomst onbekend. Buiten deze groepen is er één stadsgroep in Mechelen actief die zich specifiek tot allochtone kids richt: Chiro Multicultureel Sint-Pieter. Voor de achtergronden van dezelfde problematiek in Genk, zie F. Coussée, *Jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare jeugdigen: terug naar de essentie van het jeugdwerk? Bedenkingen vanuit het jeugdwerkonderzoek* Genk, 2005, pp. 8 en 21–22 (www.uitdemarge.be/fileadmin/PDF_Teksten/Identiteit_jeugdwerk.pdf - geconsulteerd op 4 april 2007).

15 *Godsdienstpedagogiek van de hoop* (noot 6), pp. 141–160, tabel op p. 160.

16 *Ibid.*, p. 158.

Ook sportverenigingen met hun duidelijk herkenbare activiteiten scoren vrij hoog in dit spel van ontmoeting met allochtonen. Jeugdbewegingen blijven echter achterop. Volgens de Gentse sociaalpedagoog Filip Coussée willen jeugdbewegingen niet intentioneel op opvoeding gericht zijn, zij willen gewoon plezierige activiteiten aanbieden. Zij laten zich voor geen enkele kar spannen, ook niet voor de multiculturele kar. 'Jeugdwerk schermt zich af tegen koloniserende machten. Jeugdwerk is geen bestrijdingsinstrument voor onderwijsachterstand en wil ook niet fungeren als het voorgeborchte van de jeugdhulpverlening'.¹⁷ Deze analyse wijst er des te meer op hoezeer de multiculturele kwestie als een probleem waargenomen wordt, een probleem waar jeugdbewegingen zich blijkbaar van distantiëren.

Toch is de multiculturele en multireligieuze samenleving een uitdaging zonder weerga voor de jeugdbeweging vandaag. In hun onbevangenheid kunnen jonge mensen de 'kwestie' van de allochtonen ontproblematiseren en ruimte scheppen voor nieuwe vormen van ontmoeting die scholen en sportverenigingen institutioneel en intentioneel niet kunnen aanbieden. Volgens mij dienen jeugdbewegingen hun sterkte (met name het verkennen van nieuwe vormen van samenleven in onze complexe cultuur) om te buigen tot een aanbod van waarachtig samenleven in 'verschilligheid' (en daarbij ook echt keuzes maken en de drempel naar anderen bewust verlagen). In de school dreigt interreligieus leren beperkt te blijven tot cognitieve processen zonder engagement. In de voetbalclub kan interculturele ontmoeting vooral engagement betekenen, zonder daarover na te denken. In de jeugdbeweging kan er zowel van engagement als van reflectie sprake zijn. Ook hier kunnen goede praktijken tot nieuwe manieren van waarnemen, interpreteren en beoordelen leiden. Maar dan moet de jeugdbeweging wel bereid zijn om haar typische onbevangenheid in stelling te brengen voor een nieuwe cultuur van ontmoeting, ook met allochtonen.

4. Humaniteit als spiritueel project: een uitdaging aan de jeugdbeweging

Onbevangenheid, 'verschilligheid' en ontmoeting. Drie termen die elkaar niet uitsluiten, maar insluiten. Om iemand echt te ontmoeten is er onbevangenheid nodig, maar ook echte verschilligheid, weerbarstigheid en andersheid, opdat de vonk überhaupt kan overslaan. De samenleving maakt het voor jonge (en oudere!) mensen niet gemakkelijk om dit proces vruchtbaar te laten verlopen. En de situatie is ook niet eenduidig. Voor sommigen is er sprake van *waardeverwarring* (wat is het goede leven, hoe moet men onderscheiden tussen goed en kwaad?), voor anderen van *waardpluralisme* (hoe moet men kiezen tussen de verschillende invullingen?), voor weer anderen van *waardeloosheid* (maakt het wel verschil wat je doet?). Er is nieuwe moed en herbronning nodig om echt op

te voeden vandaag: om het goede, ware en schone te zien, het te verwoorden, te verantwoorden en te laten stralen in de alledaagsheid.

In onverschilligheid kan niemand opvoeden. Grove onverschilligheid voedt cynisme en op de duur ook fundamentalisme. ‘Verschilligheid’ daarentegen opent de ruimte voor aanspraak en verantwoordelijkheid, voor zich aangesproken weten en voor een leven in antwoordbereidheid. Op dit punt delen wij in hetzelfde menszijn. Wij worden gevraagd onze verschillen creatief en veelvormig in te zetten om dit ‘wederzijds’ menszijn te voeden en aantrekkelijk te maken. Deze humaniteit, menszijn in eenheid en verscheidenheid, is het ultieme spirituele project voor vandaag. Het is dit project dat mensen op een nieuwe wijze met elkaar kan verbinden. En zoals gezegd verwijst de term spiritualiteit, meer dan identiteit, naar de ‘warme onderstroom’ van dit project. Het gaat niet om harde zakelijke onderscheidingen, maar om warme momenten van ontmoeting. In de nadagen van 11 september 2001 verwoordde de gezagvolle Nederlandse rabbijn Raphaël Evers het als volgt: ‘We hebben hier een cultuur waarin we verdraagzaamheid hoog aanslaan. (...) Dat moet je dan ook aan mensen leren. Dat je op school leert om samen te leven is nog veel belangrijker dan taal of rekenen, of weten waar Parijs ligt. We maken met zijn allen een levensgrote fout als we naar elkaar kijken en denken: daar zit een islamiet. En: daar zit een jood. We vergeten dat die ander in de eerste plaats een mens is, die toevallig in een islamitische of een joodse cultuur is grootgebracht. In onze religieuze ijver vergeten we de mens’.¹⁸

Met deze benadering van spiritualiteit leren mensen op een nieuwe wijze het ‘uiteindelijkheidsperspectief’ formuleren, nu vertrekkend vanuit de universele ervaring van menszijn, vanuit de onderstroom van humaniteit die de verschillen in menszijn tegelijk draagt en mogelijk maakt. In de ontmoeting stap ik uit mezelf en krijg ik oog voor de ander. De ander, in al zijn kwetsbaarheid, leert me mezelf loslaten en leert me inzetten op het gemeenschappelijk goede. ‘Het zwaartepunt ligt buiten mezelf, ik ben niet het centrum van het heelal.’ Bovendien kan deze spiritualiteit me ook bevrijden van morele en religieuze zelfverheerlijking. ‘In al mijn zoeken ben ik al gevonden, ik hoef me niet te laten opmerken, ik ben al gezien. Ik hoef me niet te verantwoorden, ik ben al fundamenteel aanvaard. En als ik val, val ik nooit in ultieme betekenisloosheid’. Deze humaniteit als spiritueel project van de toekomst werd in de jaren vijftig aangekondigd door Paul Tillich – toen nog in een christelijk kleedje – wanneer hij had over de moed te aanvaarden dat men fundamenteel aanvaard is.¹⁹ In de jaren zeventig en tachtig heeft iemand als Edward Schillebeeckx dit project

17 F. Coussée, *Jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare jeugdigen* (noot 13), p. 8.

18 J.M. Sjah, ‘Axis mundi’, in: *Narhex. Tijdschrift voor levensbeschouwing en educatie* 2 (2002) 1, pp. 26–29, hier p. 29.

19 Bijvoorbeeld P. Tillich, *De moed om te zijn*, Utrecht: Bijleveld, 2004 [oorspr. Courage To Be, 1955].

ingekaderd in een nieuw en bevrijdend taalspel over God en zijn aanwezigheid in onze cultuur.²⁰ In onze dagen wordt dit project verankerd in het persoonlijke zinzoeken van tijdgenoten dat nu veel meer los staat van socio-religieuze voorgegevenheden. De Duitse filosoof Hans Joas spreekt over ervaringen van zelftranscendentie en van ‘Ergriffensein’, een vertrouwd weet hebben van het feit dat je gedragen en bemind bent, leven in ontvankelijkheid, leven met open handen.²¹ Deze principiële mogelijkheid delen wij als mensen met elkaar. Het is de grondstructuur van ons menszijn.

Spiritualiteit als grondvertrouwen in een werkelijkheid die nooit definitief dichtklapt, maar altijd open blijft staan op toekomst, veronderstelt mensen die zichzelf willen overstijgen (of transcenderen), mensen die het contact met zichzelf niet zijn verloren, die thuis zijn in de eigen ziel²², in de humane grondstructuur van het eigen bestaan. Zij zijn het licht gewaar dat in hen straalt. Zij zijn in staat dat licht te accumuleren, te verzamelen en weer door te geven, als een vuurtoren. Is dat zo ver af van wat mensen in een jeugdbeweging doen?

5. Het spirituele vlammetje van kinderen en jongeren niet doven: de uitdaging van de jeugdbeweging aan de samenleving

Onbevangen spelen en genieten van het leven. De ziel alle ruimte geven om te bewegen. Ingaan op de impulsen die anderen uitzenden. Voluit vertrouwen in de zinvolheid van de werkelijkheid. Leven in overgave. Zo gaan kinderen om met het leven. Jammer genoeg wordt die kinderlijke onschuld steeds vroeger geneutraliseerd door volwassen betweterigheid. Kinderen moeten mee in de malle molen van prestatie en concurrentie. Hun speelruimte wordt ingeperkt en voor hen gedefinieerd (van het Lat. *finis*: grens). Hun ‘relational conscience’²³, hun directe betrokkenheid op de leefomgeving, wordt vervangen door andere vormen van bewustzijn: dat de mens een ‘homo homini lupus’ is, dat je moet vechten voor je brokken, dat je hard moet werken om ‘er’ te komen, dat de wereld geen speelplaats is, enzovoort. Maar kinderen zijn krachtig, hun spiritueel vlammetje is niet zomaar te doven. Een voorbeeld: Thor, de kleine zanger van ‘Eurosong for Kids’, kwam van het podium af en de pers sprong op hem toe. ‘Alles is prima verlopen, ik heb erg genoten van mijn optreden’, sprak Thor. ‘Maar nu ben ik moe en wil ik naar mijn bed. Tot ziens’. En weg was hij. Hij had voor de voetlichten van Europa gestaan, hij had zich met zijn zelfgeschreven liedje ‘Een tocht door het donker’ laten invoegen in het commerciële raderwerk van de televisie. Maar nu wilde hij gaan slapen. Daar kon geen mens tegenop.

Kinderen hebben iets fris, iets eigens, een spirituele kern waarin alles eenvoudig en direct is. Dat vlammetje moet gekoesterd worden en verzorgd, want het is goed voor kinderen. Maar het kan ook als inspiratie dienen voor het spirituele

verlangen van onze tijd. Een kind kan op een bepaald moment zeggen: ‘Zo is het goed geweest, mijn handen zijn leeg’. Volwassenen hebben het moeilijk met het leven met lege handen of een lege plek. Met ‘laat nu de nacht maar komen’. Ze hebben het moeilijk om te leven in overgave.²⁴ Welnu, zij kunnen zich laten uitdagen door de ‘ontvankelijke’ levenshouding van kinderen, door het zesde zintuig van kinderen, dat gevoelig is voor de wonderlijke vanzelfsprekendheid van het bestaan. En zij kunnen nagaan hoe zij dit broze vlammetje kunnen koesteren en het stimuleren tot een laaiend vuur.

Naar mijn oordeel zijn jeugdbewegingen de plek bij uitstek waar kinderlijke ontvankelijkheid en volwassen openheid voor en aanmoediging van die ontvankelijkheid elkaar kunnen vinden. Opdat het spirituele vlammetje brandend blijft en kan opflakkeren, moet men het voeden en daartoe prioriteiten stellen. Ik vermeld ze hieronder als de ‘Vijf v’s’ van de moderne opvoeder.

- *Verschillig* opvoeden – laten zien dat het je verschil maakt, niet toegeven aan onverschilligheid, tonen waar je thuishoort;
- *Verantwoordelijk* opvoeden – je laten aanspreken, responsief zijn, op jouw beurt vragen om de reactie van de opvoeding;
- *Verbeeldingrijk* opvoeden – verhalen vertellen over je eigen zoektocht en kinderen en jongeren uitnodigen om zich te oefenen in morele verbeelding;
- *Verlangzaamend* opvoeden – rustig de tijd nemen om te beschouwen en te genieten, jezelf niet verliezen in de chaos van de virtuele realiteit;
- *Vurig* opvoeden – je passie laten zien, tonen waar en hoe je energie haalt uit de gensters en vonken van betrokkenheid bij anderen om je heen, mee resoneren met de grote verlangens van deze tijd.

Jeugdbeweging en samenleving hebben elkaar nodig. Misschien ziet de samenleving de spirituele impuls nog niet die ze zelf uitzendt, maar kan de jeugdbeweging die impuls ontvangen en versterken. De jeugdbeweging beschikt

20 Bijvoorbeeld E. Schillebeeckx, *Gerechtigheid en liefde, genade en bevrijding*, Bloemendaal: Nelissen, 1977.

21 Bijvoorbeeld H. Joas, *Braucht der Mensch Religion? Über Erfahrungen der Selbsttranszendenz*, Freiburg/Basel/Wien: Herder, 2004. Voor deze ontwikkelingslijn in de theologie, zie *Metamorfosen* (noot 1), onder andere pp. 43–56. Men kan hetzelfde soort vertrouwen aflezen op het moment dat ouders hun kinderen bij het begin van een zomerkamp uit handen geven en hen toevertrouwen aan de leiding. Op dat moment stellen ze hun vertrouwen in de ultieme zinvolheid van de werkelijkheid, dat het niet slecht afloopt, dat – gelovig uitgedrukt – God meekijkt en een oogje in het zeil houdt. Geloven is gerelateerd aan deze grondhouding van ‘basic trust’.

22 Voor een hedendaagse interpretatie van het begrip ‘ziel’, zie T. van Knippenberg, *Tussen naam en identiteit. Ontwerp van een model voor geestelijke begeleiding*, Kampen: Kok, 1998. Zie ook Godsdienstpedagogiek van de hoop (noot 6), pp. 238–240.

23 D. Hay & R. Nye, *The Spirit of the Child*, London: Harper Collins, 1998.

24 Onlangs hoorde ik een palliatieve verpleegster vertellen dat het leven loslaten, precies in het aanschijn van de dood, een nieuwe dimensie kan krijgen en mensen juist dan (leren) zeggen: ‘Het is goed geweest, ga nu maar.’

over een fijngevoelige antenne om dat te doen. Met name met haar pedagogisch project, de onbevungen wijze waarop in haar schoot kinderen en jongeren met elkaar omgaan, is zij in staat om de samenleving te activeren en te mobiliseren naar meer humaniteit.

6. Implicaties voor de ontwikkeling van een christelijke spiritualiteit

De warme onderstroom van betrokkenheid en engagement, aanwezig in de samenleving en versterkt door de jeugdbeweging, verdient bijzondere aandacht in de geloofsgemeenschap. De tijd van de oude tegenstellingen, in de zin van Kerk versus wereld, lijkt me voorbij te zijn.²⁵ De tijd zal moeten uitwijzen of dat ook echt zo is. Er zijn tekenen die erop wijzen dat de kerken zich terugtrekken in het eigen bastion en hun rijke tradities voor zichzelf en hun ingewijden reserveren. En wellicht is ook het soort politieke constellatie dat de samenleving organiseert daar niet vreemd aan. Als 'actief pluralisme' inhoudt dat levensbeschouwelijke groepen zich laten 'verschotten' en zich in hun bastions opsluiten, kan er van wederzijdse bevruchting op basis van humaniteit geen sprake zijn.

Toch is het zinvol om na te gaan hoe de christelijke traditie als visie en verhaal zich kan verhouden tot een postmoderne humane spiritualiteit. Er is over deze relatie al veel nagedacht en het laatste woord kan in dit essay zeker niet gezegd worden. Vraag is ook hoe openbaring in dit licht moet gezien worden, met andere woorden hoe God zich verhoudt tot het (religieuze) zinzoeken van tijdgenoten.²⁶ Mensen laten zich vandaag (een gelovig iemand zou zeggen: door God) raken in wat hen onvoorwaardelijk aangaat en zij zoeken naar een taal die dit 'aangaan' transparant en intelligibel maakt. De traditie kan hen daarin behulpzaam zijn en hen helpen om beter te begrijpen wat hen beroert. In de ervaring van geschonden humaniteit, in de contrastervaring van 'dit is geen leven meer', zoeken mensen aansluiting bij religieuze taal en ervaring om hun hoop en hun verzuchting naar heelheid uit te drukken. Nu is het zo dat de christelijke traditie twee fundamentele verzuchtingen van onze huidige samenleving op een bijzondere wijze verwoordt en verbeeldt. In het christendom is er sprake van twee grondhoudingen, twee logica's, met name die van de overvloed en die van de vergeving,²⁷ die vanuit de contrastervaring van mensen vandaag tot de verbeelding spreken. Temidden van een ervaring van gemis, vragen mensen naar volheid. Temidden van een ervaring van onverzoenlijkheid, vragen mensen om vergeving. Temidden van genadeloosheid roepen zij om genade. Is het zo dat God mensen vandaag beroert?

Hoe worden deze logica's in de Schrift verbeeld? De overvloed wordt verzinnebeeld door een eschatologische maaltijd waarop allen uitgenodigd zijn. Niemand hoeft achter te blijven, allen zijn welkom, ook zij die niet meekunnen

in de 'rat race' van onze tijd. Het klopt niet dat zij maar beter hun best hadden moeten doen. Het is onze samenleving die hun onmogelijke lasten oplegt. Hen treft geen schuld, met andere woorden, zij hebben alles te verwachten. 'Leven, en wel in overvloed' (Joh. 10,10). Zij zijn het teken van 'het beste moet nog komen', een kritische herinnering aan een nog niet geheelde humaniteit.

De tweede logica is die van de vergeving. Onze tijd smacht naar vergeving, naar het inzicht dat je altijd opnieuw mag beginnen en niet in het verdriet en de dood hoeft achter te blijven. Welnu, in de Schrift hebben de non-communicatie, de leegte, de uitstoting en de dood niet het laatste woord. Zij zijn hooguit een louteringsplek, een ruimte om tot nieuw inzicht en leven te komen. Niemand hoeft als mens in het verdriet te blijven steken, want dat kan zijn eindbestemming niet zijn. En dit is precies de kern van het verrijzenisgeloof van christenen: in de diepste verlatenheid van God en mens dient zich nieuw en oorspronkelijk leven aan. In dit grondvertrouwen leven christenen en engageren zij zich in hun strijd tegen onmenselijkheid.

Deze twee logica's zijn herkenbaar vandaag op basis van de contrastervaring van velen. Jonge mensen voelen misschien nog het scherpst aan wat dit betekent, omdat zij door hun leeftijd verwachtingsvol vooruit kijken en hoop koesteren. Wie jong en hoopvol is, maar door het tegendeel van die hoop ontmoedigt raakt, is bijzonder kwetsbaar. Wie jong en hoopvol is en ook de kans krijgt om nieuwe wegen te gaan, samen met anderen, kan een nieuwe 'input' van hoop geven voor velen rondom hem.

Besluit

Zoals gezegd, laten slechts weinig jongeren zich vandaag de dag aanspreken door een louter disciplinerende nee-boodschap van 'de Kerk als boze stiefmoeder die niets anders doet dan haar omgeving het leven zuur maken' (aldus Kardinaal Danneels). Zij zijn daarentegen wel gevoelig voor levensbeameende verhalen en visioenen over een 'nieuwe hemel en een nieuwe aarde', waar mensen genadevol met elkaar omgaan – 'in order to make the world a better place'. Ik blijf ervan uitgaan dat er op deze manier een heilzame ontmoeting kan plaatsvinden tussen

25 Of zoals Peter Vande Vyvere het onlangs uitdrukte, naar aanleiding van recent jeugdonderzoek dat aangeeft dat jongeren religieus aanspreekbaar zijn (in 'De jeugd van tegenwoordig', in: *Tertio* 28 maart 2007): 'De kerk van haar kant heeft de opdracht die inspiratie ook krachtig uit te dragen, in die instellingen, maar ook daarbuiten. Ze kan het zich in geen geval permitteren zich tot de kleine kring van 2,6 procent kerkelijke jongeren te beperken. Alles pleit voor een inventieve, assertieve en evangeliserende jongerenpastoraal.'

26 Met de woorden van Borgman in *Metamorfozen* (noot 1, hier p. 55): 'Religie verschijnt uiteindelijk als verbeeldende omgang met de wereld die door het heilige in de wereld wordt uitgelokt en die, via deze verbeelding, aan het licht wordt gebracht.'

27 H. Peukert, *Reflexionen über die Zukunft religiöser Bildung*, in *Religionspädagogische Beiträge* (2002) nr. 49, pp. 49–66.

jongeren en kerk. Jeugdbewegingen zijn, zoals gezegd, verankerd in een lange traditie van samenwerking met de plaatselijke kerkgemeenschap. Zij hebben recht op ondersteuning, op materieel maar ook op spiritueel vlak. Zal de Kerk zich daartoe laten verleiden? Kan ze het nog? Wil ze het nog? De toekomst zal moeten uitwijzen of het taalspel van een breed gedragen humaniteit en van een nieuwe spirituele ervaring van verbondenheid-in-verschil, gevoed door de rijke inzichten van levensbeschouwelijke en religieuze groepen, en niet in het minst van christelijke kerken, het zal halen. Mensen zijn de toekomst, zij bepalen mede wat er gebeurt. Als er iemand recht van spreken heeft op dit punt, zijn het wel de jongeren zelf. Het woord is aan hen. Laten we goed naar hen luisteren...

Bert Roebben

Pastoraaltheoloog verbonden aan de Universiteit van Tilburg

Docent aan de Universität Dortmund

CHRISTELIJKE INSPIRATIE IN JEUGDWERK EN POLITIEK

SABINE POLEYN

Christelijke inspiratie in jeugdwerk en politiek

Sabine POLEYN

DE MEESTE BELGISCHE (later Vlaamse) organisaties zijn ontstaan in de christelijke traditie. Gezien het proces van ontzuiling dat zich in de jaren '80 in Vlaanderen inzette, zouden ze dan ook vroeg of laat geconfronteerd worden met de vraag wat de betekenis is van de c in hun naam. De vraag naar de betekenis van de c in de naam van een organisatie / jeugdbeweging sluit dus aan bij een oud debat dat nog lang niet afgesloten is. In een aantal gevallen leidde deze vraag tot een effectieve naamsverandering (denk recentelijk aan: Scouts en Gidsen – ex VVKSM, Markant – ex CMBV, Unizo – ex NCMV, OKRA – ex KBG, Neos – ex CRM). Soms gingen hier heftige interne discussies aan vooraf, terwijl de K/C in de naam soms haast geruisloos verdween. Eigen aan onze postmoderne maatschappij maakt elke christelijk geïnspireerde beweging zijn eigen verhaal, en tracht ze telkens opnieuw te bekijken of haar wortels in de maatschappij en de werking van vandaag nog kunnen 'schieten'. Hét nieuwe uniforme model bestaat alvast niet.

Deze bijdrage bestaat uit twee luiken. Vooreerst wil ik mijn ervaringen schetsen bij de naamsverandering van de Vlaamse christendemocraten. De politieke partij die zich in dezelfde katholieke zuil bevond en die logischerwijs een c (van 'christelijk') in zijn naam droeg. CVP werd CD&V en in dit deel wil ik ingaan op wat de betekenis van die c vandaag is. In een tweede deel wil ik ingaan op jeugdwerk en jeugdbeleid. In het Vlaams Parlement volg ik immers het jeugdbeleid van nabij op. Heeft CD&V een eigen visie op de plaats van de c binnen het jeugdbeleid? In wat volgt, zal ik tegen mijn gewoonte in veel over CD&V spreken en op gekleurde wijze over andere partijen spreken. Gezien de vraagstelling kan ik moeilijk anders.

Politiek met een c

In 2000 werd ik aangesproken om actief te worden in de toenmalige CVP. Ik werd verkozen als gemeenteraadslid in Zwevegem en engageerde mij lokaal en bij de CVP-Jongeren. In 2001 voelde de CVP, de christelijke volkspartij, dat het nodig was om van naam te veranderen. De partij was in 1999 immers, na 41 jaar

onafgebroken aan de macht te zijn geweest, opnieuw in de oppositie beland en was zich aan het herbronnen. Een geactualiseerde ideologie moest ook een vlag krijgen die de verfriste lading dekte. Het debat om de naam werd maar in kleine groep gevoerd, met nu en dan reacties in de media, onder meer over het al dan niet weglaten van de c. De vraag was of men ook schoon schip zou maken op het vlak van de symbolen.

Als lid van het bureau van de CVP-jongeren maakte ik de herpositionering van de partij van nabij mee. Uiteindelijk werd redelijk snel gekozen voor 'CD&V, christendemocratisch en Vlaams'. De bewuste keuze om toch een c te bewaren in de naam kon ik alleen maar toejuichen. Ik vind het belangrijk om als politieke partij duidelijk te verwijzen naar je wortels, zij vormen immers de basis van je identiteit. Bovendien biedt het de mensen klaarheid in het landschap van politieke partijen. Waar 'c' in CVP staat voor *christelijk*, verwijst 'CD' in CD&V naar de *christendemocratische* ideologie. Voor CD&V is dit het referentiekader van waaruit het beleid gevoerd wordt. 'Christendemocratisch' is in dat opzicht nauwkeuriger dan 'christelijk'. Het gaat immers om een politieke ideologie. De geloofstraditie vormt eerder een inspiratiebron dan een politiek normenstelsel.

Christendemocratie in de praktijk 2000–2006

Wat is eigenlijk het eigene van de christendemocratie in vergelijking met andere politieke stromingen? Het mens- en wereldbeeld van een christendemocraat is gebaseerd op het personalisme, de persoon staat centraal. Hoewel hij de kern is, staat de persoon echter nooit op zichzelf, maar altijd in relatie tot anderen. Voor christendemocraten is de mens is bij wijze van spreken geen eiland, maar een schiereiland. Hij is altijd verbonden met anderen en deel van een gemeenschap. Zelfs wanneer hij buiten elke gemeenschap staat.

De nieuwe CD&V probeerde het personalisme en de christendemocratie opnieuw uit te drukken in een beleid van vandaag. Om dit duidelijk te kunnen uitleggen werd de vertaling samengevat in een aantal (christelijke) waarden die we naar voor schuiven. U kent ze:

- *verbondenheid*, kernwaarde in de campagne voor de federale verkiezingen in 2003 onder impuls van voorzitter Stefaan De Clerck;
- *respect*, centraal in de campagne voor de Vlaamse verkiezingen in 2004;
- *verantwoordelijkheid* en *vertrouwen*, twee kernwaarden in het regeerakkoord van de Vlaamse Regering die daaropvolgend geïnstalleerd werd onder leiding van Yves Leterme.

CD&V legt de nadruk op het stimuleren van respect van mensen voor elkaar en hun omgeving en dit door vertrouwen te geven en te verwachten dat zij hun verantwoordelijkheid opnemen en mee de maatschappij maken. De USP (Unique Selling Proposition) die ons uniek maakt als christendemocratische partij is onze methode gebaseerd op deze waarden. Waar de liberale ideologie het individu centraal stelt en zijn vrijheid verkiest boven de staat; waar de socialistische ideologie de staat centraal stelt die problemen voor de mensen moet oplossen; daar geloven wij als christendemocraten dat er tussen de staat en het individu nog een belangrijke actor ligt, namelijk de gemeenschap, het middenveld, de mensen die zich verenigen. Zij maken de maatschappij, samen. Dit betekent in de beleidspraktijk dat een christendemocraat initiatieven van groepen ondersteunt, dat er aandacht is voor het middenveld en het vrijwilligerswerk, dat het vrije initiatief van ondernemers gewaardeerd wordt en dat de buurt als ‘samenlevingsvorm’ erkend wordt. Dat verantwoordelijkheid nemen betekent dat er niet enkel rechten zijn maar ook plichten.

In een oppositieperiode was het natuurlijk voor CD&V makkelijker om de eigen identiteit te herformuleren en te actualiseren. Aan de zijlijn weet je duidelijker hoe je het spel anders zou spelen. Voor het bestaande beleid hadden wij een alternatief te bieden, zo vonden wij. Een alternatief waar bovendien steeds meer nood aan was, dat inging tegen de maatschappelijke tendensen van individualisering. Zowel maatschappelijk als politiek zaten we met andere woorden op een moment dat we makkelijker onze identiteit konden kristalliseren.

Naast het verschil in waarden en wereldbeeld, is er ook een duidelijk stijlverschil met de andere traditionele partijen. We gaan ervan uit dat een christendemocratische politicus bekommerd is om een goed beleid, om de inhoud en niet zozeer om de vorm. De verpakking van het beleid is minder belangrijk. Dat heeft ons de voorbije jaren wat nadelen geboden, omdat we communicatief niet sterk stonden. Yves Leterme illustreert dit met zijn beklemtoning van ‘goed bestuur’.

Net als andere christelijk geïnspireerde bewegingen blijft alvast ook CD&V als politieke partij zoeken naar de hedendaagse interpretatie van haar (christelijke/christendemocratische) identiteit en naar een taal om die identiteit te expliciteren en door te geven.

De pincode

Een illustratie van deze zoektocht is de pincode van Jong CD&V. In 2003 hield Jong CD&V waar ik toen voorzitter van was, haar ideologisch congres ‘geef me vuur’ (verwijzend naar de warme samenleving). Daar hebben we de getracht nieuwe en ‘oude’ christendemocraten een concreet middel aan te reiken dat

helpt aangeven wat christendemocratie in de praktijk betekent. We zijn gekomen tot een 'pincode': vijf voorwaarden die vervuld moeten worden om van een christendemocratische beslissing te kunnen spreken:²⁸

1. *Elke mens telt*: iedereen is evenwaardig, verdient respect en tegelijkertijd is iedereen verschillend, met zijn eigen kwaliteiten. Dit is de idee van het personalisme.
2. *Maak van elke hindernis een springplank*: als er problemen opduiken, kijken we niet de andere kant uit. We trachten er iets aan te doen. We nemen onze verantwoordelijkheid op als politicus en tegelijk trachten we mensen te stimuleren om dit ook te doen.
3. $1+1=3$: Mensen bereiken samen meer dan elk alleen. Bovendien geeft samenwerken mensen vertrouwen.
4. *Dol op inspiratie*: spiritualiteit is belangrijk. Het erkennen van het belang dat mensen tot rust moeten komen, stil kunnen staan. Dat ze zich moeten kunnen bezinnen.
5. *Politiek als olie*: politiek is voor ons een middel om de samenleving te veranderen. Om zo efficiënt mogelijk tot een rechtvaardige maatschappij te komen, tot een warme samenleving, maar is niet het doel op zich.

Ook bij CD&V als een christelijk geïnspireerde beweging leeft de zoektocht naar de identiteit sterk.

Christelijk jeugdwerk anno 06

Appel aan de verenigingen

De jongste jaren erkennen sociologen en politici het maatschappelijke belang van verenigingen, van het engagement van mensen voor de ander. Een aantal jaren geleden is het echter anders geweest. Toen de paarse partijen aan de macht kwamen, werd de macht van de 'christelijke zuil' afgebroken, in die mate zelfs dat ook het christelijke middenveld aangepakt werd en van bovenaf structureel ontmoedigd werd. In het jeugdwerk was dit het minste te voelen, daar dit de enige sector was waar de katholieke koepel zichzelf al had opgeheven. De jeugdbewegingen hadden zelf de Vlaamse jeugdraad opgericht.

Vandaag is dit wantrouwen tegenover het middenveld opnieuw gekeerd, zelfs in zoverre dat men steeds meer verwacht van verenigingen. Dit heeft alles te maken met de uitdagende maatschappelijke context. Terugkijkend op 2006 bijvoorbeeld herinneren we ons spijtig genoeg meerdere gevallen van zinloos

geweld onder of door jongeren. Onverwachts geweld, dat moeilijk te verklaren valt, maar dat de hele publieke opinie schokt. In het maatschappelijke debat dat telkens opblaaid, trachtte iedereen te zoeken naar manieren om dergelijk geweld bij jongeren te vermijden. Hierbij werd in de richting gekeken van alle maatschappelijke actoren: de overheid, maar ook de gezinnen, het onderwijs, en de verenigingen. Ook jeugdverenigingen werden in dit kader opgeroepen hun verantwoordelijkheid op te nemen.

In een charter van een aantal christendemocraten (uit 2006) werden verenigingen expliciet aangesproken om hun vormende rol op te nemen. Zo werden ook jeugdbewegingen geappelleerd om zich mede verantwoordelijk te voelen met wat er gebeurt met jongeren. Dit overstijgt natuurlijk de eigenlijke werking op bijvoorbeeld zaterdagmiddag. Bovendien is jeugdwerk al vormend op zich, door enerzijds vertrouwen en verantwoordelijkheid te geven aan jongeren, maar anderzijds ook grenzen te stellen. Zelf waak ik er in dit debat over dat jeugdbewegingen hun eigen ding kunnen doen. Hun doel is immers in de eerste plaats deugddoende ontspanning te bieden aan kinderen en jongeren en niet om alle maatschappelijke problemen op te lossen.

Geroepen?

Zouden katholieke jeugdbewegingen bewuster op dergelijke oproep ingaan omdat ze uit een christelijke traditie komen? Persoonlijk denk ik dat ze zich inderdaad onmiddellijk geroepen voelen mee een antwoord te zoeken op grote maatschappelijke uitdagingen. Dit lijkt me immers inherent aan hun identiteit. Anderzijds is het een gevoel dat bij de mensen uit de beweging zelf moet ervaren worden, het is een actie die vanuit henzelf moet komen. Je kunt dit van buitenaf misschien verwachten, maar niet opleggen.

In dit kader kan ik verwijzen naar de discussie over hoe je verenigingen stimuleert om aandacht te hebben voor diversiteit. Voor CD&V is het evident dat je in de multiculturele maatschappij van vandaag mag verwachten dat ook jeugdbewegingen trachten te werken aan diversiteit in hun leiders- en ledenploeg. Maar waar minister Anciaux streeft naar quota voor allochtonen in de Vlaamse Jeugdraad bijvoorbeeld, geloven wij eerder in een stimulerend beleid door hiervoor aandacht te vragen in het jeugdbeleidsplan. Fundamenteel voor ons is dat dergelijke mentaliteitswijziging in het bewegingswerk van onderuit moet kunnen groeien.

28 De uitdaging van het congres was om deze pincode toe te passen op concrete beleidsdomeinen. Het resultaat hiervan kan je op het internet: www.geefmevuur.be of www.jong-cdenv.be vinden. Ik som er een aantal op: De postbode zou tijd moeten hebben om nog met de mensen te spreken. Speelpleintjes kunnen een meter en peter krijgen die er mee over waken wat gebeurt. Jongeren die een misdrijf pleegden kunnen naast de gewone rechtspraak met herstelbemiddeling, door o.m. contact met de slachtoffers dit conflict beter 'rechtzetten'.

Jeugdbeleid in het Vlaams parlement

De basisprincipes van het Vlaamse beleid voor jongeren en jeugdbewegingen vandaag vertrekken van een aantal sterke uitgangspunten. In het regeerakkoord van de huidige tripartiete regering Leterme – niet toevallig met als titel: ‘Vertrouwen geven verantwoordelijkheid nemen’ – wordt het jeugdbeleid gestoeld op drie punten:

- *We willen ruimte geven aan kinderen en jongeren.* Op een moment dat de ruimte in Vlaanderen steeds schaarser wordt en duidelijker ingekleurd wordt, merk ik bij de collega’s van alle partijen de overtuiging dat we voldoende ruimte moeten voorzien voor kinderen en jongeren. Toch blijkt in de praktijk dat het bij concrete beslissingen niet evident is deze woorden om te zetten in daden. Zo ijveren we met een resolutie vanuit het parlement voor het voorzien van ruimte voor jeugdverblijf centra, om te vermijden dat door de strikte regelgevingen nergens meer plaats zou zijn voor kampen.
- *We willen streven naar een geïntegreerd jeugdbeleid.* De uitdaging is om het jeugdbeleid breder te maken dan enkel het beleid ten aanzien van jeugdwerk. Binnen elk beleidsdomein zou er meer aandacht moeten zijn voor de impact van het beleid voor kinderen en jongeren, en voor hun rol erbinnen. Zo heeft het Vlaamse Parlement al enkele jaren een kindereffectenrapport (KER), recentelijk uitgebreid tot een JOKER (het jongeren- en kindereffectenrapport) dat straks wordt opgenomen in een algemene regelimpactanalyse (RIA). Dit rapport moet gemaakt worden telkens een beslissing impact kan hebben op kinderen of jongeren. Daarnaast tracht minister Anciaux via ‘beleidsrotondes’ zijn collega-ministers op hun jeugdthema’s aan te spreken. In de praktijk werken deze instrumenten nog niet optimaal. Het blijft nog zoeken naar hoe je een horizontaal, geïntegreerd jeugdbeleid structureel kunt vormgeven. Wanneer we deze Vlaamse inspanningen vergelijken met andere Europese landen, merken we anderzijds wel dat we al heel wat verder staan in deze zoektocht.
- Het jeugdbeleid is *gedecentraliseerd*. Op het Vlaamse niveau worden enkel de grote lijnen uitgezet van het beleid en de subsidies verdeeld aan die gemeenten en provincies die een lokaal jeugdbeleid uittekenen. Dit vertrekt vanuit de overtuiging dat een goed jeugdbeleid het best zo dicht mogelijk bij de kinderen en jongeren zelf wordt gemaakt. Bovendien werd ook de inspraak van jongeren geïstitutionaliseerd: het jeugdbeleidsplan wordt *participatief* opgemaakt en de jeugdraad adviseert in principe het beleid op een structurele manier. In sommige gemeentes is de jeugdraad zoekende

om deze opdracht goed in te vullen. Ik kan alvast bevestigen dat op het Vlaamse niveau de Vlaamse jeugdraad gedegen adviezen maakt die door de parlementsleden worden gelezen en gebruikt. De Vlaamse Jeugdraad krijgt net als het Kinderrechtencommissariaat verschillende keren per jaar de kans zijn adviezen toe te lichten in een hoorzitting in de Commissie Jeugd in het Vlaams Parlement. Zij worden tevens geconsulteerd door de ministers, voorlopig weliswaar vaker door de ene dan de andere.

Kerk en staat

Binnen alle partijen van de huidige politieke meerderheid krijgt jeugdwerk een groot vertrouwen. Vele politici waren zelf ook actief in een jeugdbeweging, wat meteen de maatschappelijke rol van het jeugdwerk aantoont. Ik heb het gevoel dat ook de katholieke identiteit van het jeugdwerk weer gewaardeerd wordt. Het vormt alleszins geen probleem (meer).

Tezelfdertijd is het moeilijk om deze waardering in wetten en decreten vorm te geven. Als illustratie hiervan kan ik verwijzen naar onze pogingen om een erkenning te bieden aan het vormingsaanbod van onder meer Chiro Zin-d'erin(g) en KAJ Tegenstroom. Deze jeugdbewegingen hebben een aanbod van 'bezinningen' voor scholen. Deze begeleidingsvorm is tegenwoordig heel wat breder dan de 'religieuze' bezinningen van vroeger. Het gaat om relationele en communicatieve vorming, zingeving, persoonlijkheidsvorming, en dergelijke meer. Dit aanbod wordt zo gesmaakt dat zij steeds meer aanvragen krijgen. Spijtig genoeg missen zij de financiële omkadering, nodig om op de groeiende vraag in te gaan. Hoewel alle ministers die ik aanspreek, ervan overtuigd zijn dat dit maatschappelijk een zeer relevant aanbod is, en dat de structurele link met het jeugdwerk een meerwaarde is, is het niet evident om het aanbod financieel te ondersteunen. Beide organisaties werken immers binnen de schooluren, wat momenteel nog verhindert dat zij hiervoor als jeugdbeweging gesubsidieerd worden. Ook binnen onderwijs is het zeer moeilijk om als externe organisatie gesubsidieerd te worden, vooral wanneer men zo breed werkt als zij. Voor meer afgebakende projecten als kunsteducatie, milieuvorming of burgerzin, die gekoppeld zijn aan de eindtermen, bestaat wel een vorm van projectfinanciering (DynaMo²). Zingeving is een te ruim begrip om hieronder te kunnen vallen. Bovendien zit het op de grens van de scheiding tussen kerk en staat. Met dit voorbeeld wil ik illustreren dat hoewel 'de politiek' de meerwaarde van initiatieven rond zingeving voor jongeren erkent, het niet evident is om deze waardering ook politiek te vertalen.

Christelijk jeugdwerk vanuit een christendemocratische bril

Een jeugdbeweging is voor mij vooreerst de plaats waar kinderen en jongeren de ruimte krijgen om zichzelf te ontwikkelen en om hun identiteit te vormen in een veilige omgeving, waar ze een plaats leren innemen in een gekende groep. Het is vaak de eerste keer dat ze verantwoordelijkheid nemen en dit mogen oefenen. Bovendien zetten zij zich in voor de ander, vrijwillig en 'om niets'. De christelijke inkleuring van een jeugdbeweging zit volgens mij vervat in het maatschappijkritische. Vanuit een jeugdbeweging ben je ook deel van een bredere gemeenschap, waarbinnen je niet langs de zijlijn blijft staan. Je zou kunnen zeggen dat een christelijke jeugdbeweging per definitie ingaat tegen het commercialiseren en functionaliseren van relaties en constructief kritisch in de wereld staat. Zo heb ik zelf fundamentele bedenkingen bij de mogelijkheid die er sinds begin 2006 bestaat om weekends en kampen fiscaal af te trekken. Het is natuurlijk meegenomen voor de ouders, maar deze maatregel catalogeert jeugdbewegingen als kinderopvang. Het risico is dat je hiermee een aanzet geeft om jeugdbewegingen enkel te zien als functionele vrijetijdsbesteding, waarbinnen je vrijwillige inzet steeds meer financieel waardeert.

Afsluitend kom ik nog even terug op de pincode en wil ik de oefening maken om deze methodiek toe te passen op het katholieke jeugdwerk. Naast de eerste doelstelling van plezier maken, komen we tot de volgende vergelijking:

1. $1+1=3$: samenwerking is zowel het doel als de methode van de jeugdbeweging: er wordt altijd samengewerkt, in grote of kleine groep.
2. *Elke mens telt*, zeker ook in een jeugdbeweging: je bent op tocht met de hele groep, zowel met degene die goed kan kaartlezen als met degene die helemaal niet kan stappen, of die ander die een zware rugzak heeft. Uiteindelijk moet je iedereen mee hebben. Ieder heeft zijn plaats en tracht zijn kwaliteiten in te zetten.
3. *Een hindernis is een springplank*: in de jeugdbeweging leer je omgaan met problemen. Je leert vertrouwen hebben dat problemen opgelost raken. Ik herinner me bijvoorbeeld een keer dat we als eerstejaars jonggids verdwaald waren tijdens een dropping, 's avonds in het donker en dat we leerden dat het altijd wel weer goed kwam. De leiding vond ons wel weer. Je leert er ook omgaan met problemen tussen mensen, en via activiteiten leer je probleemoplossend denken: leventjes redden, je weg vinden... Tenslotte leer je er ook op maatschappelijk vlak omgaan met wat fout loopt. Door acties te doen rond bijvoorbeeld klimaatverandering of armoede, leer je dat je zelf een bijdrage kan leveren en vat kan krijgen op zelfs grote maatschappelijk problemen om je heen.

4. *Dol op inspiratie*: ik denk dat veel mensen in het kader van een jeugdbeweging een religieuze ervaring opdoen. Ik herinner me zelf het gevoel toen ik als leidster uren op wacht stond in een donker bos: je voelt je na een tijdje deel van die natuur, met alle positieve en negatieve aspecten. Die ervaring met stilte, met natuur, met wat daar boven (of onder) staat.

Als leid(st)er in een katholieke jeugdbeweging herken je misschien een aantal zaken uit deze politieke pin-code. Het was de bedoeling van mijn getuigenis om vanuit een toch niet zo vreemde context inspiratie te bieden die de katholieke jeugdbewegingen verder tot reflectie kan aanzetten. Maakt die c of κ of missie op papier echt een verschil uit? Het hangt natuurlijk van de mensen zelf af. Stilstaan bij de eigen identiteit is alvast een goed begin om te werken aan het levendig houden van het katholieke karakter van de jeugdbeweging.

Vele verenigingen gegroeid uit een christelijke inspiratie, zijn zoekende naar een hedendaagse taal om hun wortels te benoemen en hun werking vandaag levend te maken. Zoals het jeugdwerk in het verleden vaak een voorloper is geweest, kan het misschien ook op dit vlak er een worden...

Sabine Poleyn

Vlaams Volksvertegenwoordiger voor CD&V

CD&V-promotor voor jeugdbeleid

DE CHRISTELIJKE IDENTITEIT VAN DE JEUGDBEWEGING...

Bokrijk en/of Technopolis... Jij kiest

WALTER VAN WOUWE

De christelijke identiteit van de jeugdbeweging...

Bokrijk en/of Technopolis... Jij kiest

Walter VAN WOUWE

DE KORTE BESCHOUWINGEN DIE NU VOLGEN, zijn niet het resultaat van een diepgaande studie, maar wel het resultaat van heel wat contacten met spelers uit het jeugdwerk. Tevens put ik uit mijn *terreinervaring* als stafmedewerker op de communicatiedienst van Damiaanactie. We kennen sinds enkele jaren namelijk binnen *Damiaanactie* op alle vlakken groei: meer vrijwilligers van meer verschillende leeftijden nemen enthousiaster deel aan meer activiteiten. Het gekke van het verhaal is dat we bovendien een pluralistische NGO zijn die op dit moment in Vlaanderen kan steunen op een 22.000 vrijwilligers, een verdubbeling op tien jaar tijd. Als we proberen te zoeken naar een verklaring dan is één van de redenen dat we werken met een uitgebouwde communicatiestrategie, de spelregels van marketing respecteren, maar tegelijk heel veel waarde hechten aan een heldere en open invulling van zingeving en inspiratie. In deze bijdrage probeer ik een uitvergroting te geven van deze ervaring naar de landelijk georganiseerde jeugdbewegingen of jongerenorganisaties met zingeving in hun vaandel.

Ik wil nog even melden dat ik in deze tekst de zaken wat scherper formuleer dan ze in werkelijkheid zijn. Dat helpt om de aandacht scherp te houden en ik wil me bij deze nu al indekken als sommige lezers zich zouden geraakt of eerder gekwetst voelen. Dat is althans niet mijn bedoeling. Ik heb een heilig respect voor iedereen die vandaag tijd en talent investeert om zingeving in zijn organisatie te behartigen.

De titel van dit artikel laat iets vermoeden van een actuele spanning. Ofwel lukken we erin om creatief en vernieuwend om te gaan met onze christelijke identiteit en dan schrijven we geschiedenis, ofwel blijven we hangen en doven we uit om steriel te eindigen in Bokrijk als een leuke attractie uit het verleden. Jij bepaalt mee wat het wordt.

Tot slot is de invalshoek van waaruit ik naar jongerenpastoraal kijk, vooral deze van de toegepaste marketing en communicatie. Hoewel pastoraal me niet vreemd is vanuit mijn opleiding als theoloog aan de KULeuven.

Het startschot

Als je weet wat het probleem is, is het al voor de helft opgelost. Als we het hebben over de christelijke zingeving in grote organisaties, duurt het niet lang of godsdienstwetenschappers, theologen of pastores staan klaar met geleerde analyses over de boodschap die in crisis is. Ik deel deze analyses niet helemaal. *Er is niets mis met het 'christelijk' verhaal.* Ik herinner me het verhaaltje van een man die door zijn vrouw naar de Delhaize wordt gestuurd om een liter melk. Na een tijdje komt de man thuis zonder melk met de gekke boodschap dat ze geen melk meer in glazen flessen verkopen. Het was namelijk jaren geleden dat de brave man nog boodschappen had gedaan. Waarop de vrouw met grote ogen reageert: 'Melk verkopen ze nu niet meer in glazen flessen, maar wel in tetrabrik verpakking'. Zo is het fundamenteel met het christelijke verhaal. De melk is nog altijd heerlijk om te drinken, maar de verpakking is dramatisch verouderd. Moeder de heilige Kerk bakt er niet veel van. Gelukkig zijn er hier en daar wat schuchtere pogingen om de melk toch in tetrabrik aan te bieden.

Verder ontdek ik bij pastoraal bewogen mensen een grote *onmacht* om het christelijke verhaal zo te zaaien dat het ook wortel schiet tot in de laatste uithoek van de organisatie. En vaak merk ik dat het blokkeert in het hoofd. Men gelooft er niet meer in dat men op nationaal niveau inspiratievol kan werken en kiest subtiel voor de aftocht. Men beperkt zich tot het maken van vrome mappen waarvan men weet dat maar een fractie van de ontvangers ze zullen gebruiken. Of men kiest voor 'tekstjes pastoraal' voor de sterke tijden. Vooral bij mensen die pastoraal verantwoordelijk zijn om op nationaal niveau zingeving te promoten (en ook binnen de kerk waar ik van hou), merk ik een chronisch gebrek aan strategische planning, een verkeerde inschatting van marketing en een steriele communicatiestrategie.

Als je op het hoofdkwartier van een jeugdbeweging komt en je ontmoet de proost of pastoraal verantwoordelijke, dan kom je terecht bij mensen die in een *verborgen hoekje* van de organisatie verblijven. Ze mogen er terug zijn. Ze zorgen met wat geluk voor de goede sfeer in de ploeg. Maar ze breken niet de potten als het gaat om vernieuwend mee te werken aan de strategische werking van de vereniging. Het finale schot om hun belangrijkheid aan te tonen, is de budgettoets. Hoeveel procent van het jaarlijkse budget van een christelijke jeugdbeweging wordt geïnvesteerd in zingeving, pastoraal? Ik vermoed bangelijk weinig. Bovendien kunnen zij niet rekenen op een netwerk in de regio's en de groepen. Uitzonderingen niet te na gesproken. In het hoofdkwartier heb je nog wel een beroepskracht die bezig is met zingeving, maar eens je regionaal en lokaal gaat, moet je al gaan zoeken met een vergrootglas naar een leider of volwassene die bekwaam is om dit aspect op een geïntegreerde toffe manier te behartigen in de werking.

Het is niet zoveel beter gesteld met de jongerenorganisaties die 'zingeving' als doelstelling hebben, ... plussers, jeugdpastores en anderen ...

Ik kan me mateloos ergeren aan de hoofdkwartieren in de bisdommen die bezig zijn met plusserswerking of jongerenpastoraal. Zij hebben als doel om de zinzoekende jongeren in Vlaanderen op te sporen, een biotoop te geven en te coachen in hun groeiproces als jonge christenen. Als je weet dat statistisch 7 % van de Vlaamse jongeren behoort tot hun biotoop dan zitten ze aan te modderen met *een fractie van deze 7 %* en daar staat nog een uitgebouwd kader van beroepskrachten tegenover. Laten we toch nuchter zijn en beseffen dat dat je met drie- of vierhonderd jongeren in Keulen het jongerenverhaal in Vlaanderen niet redt, of met een voettocht met palmen in de hand jezelf voorhoudt dat er toch nog jongeren zijn die de Kerk leuk vinden. Dit zijn fragmenten die ervoor zorgen dat je niet helemaal weggevaagd wordt. Maar dat heeft niets te maken met groei, uitbouw, de zingevingsmarkt veroveren. Ook al is het allemaal erg goed bedoeld en heb ik respect voor de bezielers van deze aanpak... Vlaanderen verdient beter. Ik wil nog kort iets zeggen over de zogenaamde vernieuwingsbewegingen in de katholieke Kerk. Sommige dachten dat hier het heil zou van komen. Maar ook deze cijfers zijn niet super. Hier en daar een kleine onzichtbare kern die overleeft dankzij een harde kern die het niet op geeft.

Help... we vergaan?

Zo erg is het nu ook weer niet. Naast het gemis aan strategie is er wel een groot lichtpunt. De kwaliteit van de mensen die met dit thema bezig zijn in Vlaanderen is uitermate hoog. De pastores, de vrijgestelden, de jonge priesters en religieuzen die tijd en competentie investeren zijn prima. Mijn stelling is dat er een *competentieplatform* is in Vlaanderen, maar dat de middelen en de visie van waaruit men dit implementeert, nood heeft aan een kwantumsprong. Een ander boeiend lichtpunt is de aankomende marketing*trends* die van alle kanten wijzen op groen licht voor de christelijke organisaties. Er is een nieuwe honger naar zingeving op alle niveaus van de samenleving. Daarom de kernvisie van dit artikel: als je de christelijke identiteit op een nieuwe manier hertaalt en gericht marketeert en strategisch communiceert, dan antwoord je op de echte vragen die jongeren zich vandaag stellen en ligt er een snelweg open voor vernieuwend pastoraal bezig zijn.

Tussendoor wil ik even zeggen dat ik dezelfde analyse kan maken voor het *parochiale netwerk* in Vlaanderen. Zij zijn op dezelfde manier viraal besmet door een gemis aan visie en implementatiekracht. Het zijn meesters in de binnenhuisarchitectuur die de laatste jaren bang zijn om nog nieuwbouw te lanceren.

De c van christelijk is in en hot...

Een volgende provocerende uitspraak is dat die organisaties die de 'c' wegmoffelen en verder verwateren, hun overlevingskansen verkleinen in de samenleving van morgen. De veranderende omgeving is onverbiddelijk voor organisaties die halsstarrig weigeren in dialoog te gaan met de snelle maatschappelijke veranderingen. Geen enkele christelijke organisatie in Vlaanderen, ook al viert ze haar 70, 80 of 100-jarig bestaan, is nog zeker van haar toekomst. De actuele beleidsmakers beslissen of de organisatie in Bokrijk terecht komt binnen tien jaar of in Technopolis. Eens de ontbinding binnen je organisatie gestart is, leert de analyse dat het dan erg vlug kan gaan. Laat je ook niet verblinden door aantallen en statistieken. De kracht van je organisatie wordt ook mee bepaald door de kwaliteit van je kaders. De echte toets van je beweging is niet het beleidsdocument op het hoofdkwartier, maar is de kwaliteit van de spelnamiddag op zondag in de lokale afdeling.

De kunst zal erin bestaan om *de 'c' op een nieuwe manier in te vullen*, enthousiast te communiceren, juist te marketeren en te zorgen voor gepaste implementatiestrategieën. Het komt erop aan dat je pastoraal bezig zijn geen 'vernis' is, maar dat je erin lukt om de kwaliteit van je jeugdwerk te laten veranderen van water in wijn.

Wat is de meerwaarde van een doordachte christelijke identiteit?

Ik ben me bewust dat heel wat termen door elkaar worden gebruikt. De term waar ik me het best bij voel is niet deze van christelijke identiteit of christelijke spiritualiteit. Ik kies voor het woord '*inspiratie*'. Elke organisatie van christelijke huize moet een geïnspireerde organisatie zijn. Later zullen we dit verder invullen. Inspiratie wordt bepaald door de kwaliteit van je kaders en leden in hun denken, zeggen, voelen en doen en dit heeft effect op de wijze waarbinnen het jeugdwerk zich ontwikkelt. Je kunt het vergelijken met het melkje in de koffie. Het is het kleine romige melkje dat de geurige kop koffie kleurt. Op zich is het melkje niet zo spectaculair. Het gaat in een organisatie om een kleine groep met een positieve visie die er in slaagt om het geheel van de organisatie te inspireren. Melk die open gemaakt is en niet wordt gebruikt voor de koffie, verzuurt en is waardeloos. Dus een pastorale ploeg die geen impact heeft op zijn organisatie heeft geen bestaanswaarde.

Zingeving is in en wordt sexy...

Zowel jongeren als volwassenen zijn op zoek naar zingeving. Op dit moment telt Vlaanderen al een parallel circuit van zingevinginitiatieven die tegen betaling de zinzoekende Vlaming bezig houden. Vaak vertrekken deze initiatieven vanuit de vraag van de klant en geven ze antwoorden in een kleine, warme omgeving. Ik spreek hierover geen oordeel uit, maar stel wel vast dat de concurrentie op dat vlak toeneemt en de georganiseerde Kerk best een tandje bijsteekt.

Als we kijken naar de marketing, dan kondigt een van de grote trendspecialisten, Faith Popcorn, reeds van in de jaren negentig de nieuwe trend *verankeren* aan. De modale consument is op zoek naar plaatsen waar hij zijn levensschip kan ankeren. De managementdeskundige Covey zegt dat voor hem een goede manager *de zaag scherp moet kunnen houden*. Hij verwijst naar een verhaaltje waarbij een man een bos moet kappen en na enkele uren zwaar vermoeid is. Een voorbijganger doet hem de suggestie om even de tanden van zijn zaag bij te vijlen. Waarop de houthakker prompt antwoordt dat hij hiervoor geen tijd heeft. Heel wat mensen die leiding geven, pastoraal bewogen bezig zijn of staf-functies bekleden, zijn doodvermoeide houthakkers. Covey vraagt aan al de managers om tijd vrij te maken om zich geestelijk, lichamelijk, intellectueel en relationeel te vernieuwen. Deze veroverde tijd om met zingeving bezig te zijn, is gewonnen tijd.

Een andere merkwaardige voorzet krijgen we vanuit de psychotherapie die de laatste jaren opereert met een verruimd mensbeeld als vertrekpositie. Ik laat me hier inspireren door Gurdjieff. Je kunt de mens vergelijken met *een koets* die bij de geboorte op de wereld wordt gezet en als opdracht heeft om te eindigen in het eindstation van het 'geluk'. Het frame van de koets vergelijkt hij met de basisbehoeften: eten, drinken, beschutting, verzorging enz. De paarden verwijzen naar de passie, het relationele, het warme, het tedere, de vriendschap. De koetsier is het strategische stuk, het nadenkende, plannende en controlerende deel. Maar in het hart van de koets zit de reiziger. Die reiziger staat voor je diepste unieke bestemming. Het drama van de moderne mens is dat we de reiziger hebben uitgehongerd en het frame van de koets verwaarlozen door fast food en gemis aan beweging. Het gevolg is dat de frustratie die ontstaat door een chronisch gebrek aan zingeving en zelfzorg zich vertaalt in overspannen verwachtingen die worden afgevuurd op onze intieme relaties. Maar ook hier springen vaak de zekeringen. Het eindpunt is een dolgedraaide mens die gevangen zit in zijn hoofd en de pijn verzacht door een overdosis (virtueel) entertainment. Als je deze visie deelt, krijg je meteen ook een suggestie van oplossing om zingeving opnieuw de juiste plaats te geven op de landkaart van het geluk.

Herontdekking van de kernmissie van het jeugdwerk...

Als we naast de voorzetten van marketing en management de assist van onze Poolse psychiater ernstig nemen, kunnen we komen tot een boeiende nieuwe omschrijving van het jeugdwerk. Het doel van elk jeugdwerk is jongeren stimuleren tot geluk en heelheid. Ervaring en vorming leert dat geluk zich best laat definiëren in het gelijkwaardig aandacht geven aan de verschillende levengedende dimensies. Geen enkele dimensie heeft hier een streepje voor. In goede jongerenwerking moeten de basisbehoeften worden gerespecteerd, is organisatie en planning cruciaal. Verder staan gevoelens, vriendschap en relaties in het brandpunt van de jeugdwerking. Maar er is ook ruimte nodig om jongeren uit te dagen om hun eigen unieke missie te ontdekken en te volgen. En deze unieke missie zal altijd lijken op de sterren. Je kunt ze nooit helemaal bereiken maar ze bepalen wel je levenskoers. Dat is een kostbare opdracht. Hoe leer je de jongeren van vandaag ook de sterren lezen en hoe ben je met hen op zoek naar hun unieke ster. Het gevolg is dat naast de agogen, boekhouders en relatiedeskundigen de 'zingevingdeskundigen' een wezenlijk onderdeel uitmaken van het beleid. Dit geldt ook voor christelijke organisaties waar de 'c' niet meer expliciet in de naam staat. Want deze discussie is ook te gek om los te lopen. Of de 'k' of de 'c' in je naam staat, vertelt niets over de kracht van je kernmissie op de werkvloer. Het is best mogelijk dat de 'k' of de 'c' is verdwenen, maar dat zingeving toch een volwaardig onderdeel is van de werking. De naam van een vereniging gaat in communicatie over 'branding' of 'merkbekendheid' en geeft eerder een sfeer weer. Het was als marketeer even met het hoofd schudden toen sommige hun gedacht over de rebranding van scouting kwijt wilden. Alsof daarmee de 'christelijke' zingeving begraven was. Misschien is het in de praktijk juist net het tegenovergestelde.

Een voorstel van nieuwe (pastorale) strategie...

Als zingeving een van de vier dimensies mag zijn in het jeugdwerk, is de vraag hoe we dit dan gaan invullen. Ik zou pastoraal hier op een nieuwe manier willen omschrijven. Pastoraal, spiritualiteit of inspiratie is voor mij een 'product' of beter een *dienst*. De opdracht bestaat erin om vanuit een voortdurende analyse van de doelgroep te zoeken hoe je deze 'dienst' kunt aanbieden met de juiste communicatiemix. Ik wil een poging wagen om deze dienst nog meer in te vullen.

Laten we vertrekken van het beeld van *een pincode*. Het gaat om de vier gouden getallen om je GSM op te starten. Mis je deze cijfers, dan is je GSM waardeloos. De christelijke zingevingspincode is voor mij het minimum en tegelijk het maximum van het pastoraal project binnen je organisatie. Het gaat voor mij om vijf sleutelwaarden waar iedereen in de organisatie achter staat en zich toe verbindt om ze te behartigen.

- Het eerste codecijfer is: *Iedereen telt, dat telt*. In de context waar jongeren samen zijn is iedereen de moeite waard. Welke kleur, welke geaardheid, met of zonder papieren enz. Het respect en het inoefenen van omgaan met het anders zijn van anderen is een standaardoptie voor jeugdwerk.
- Het tweede codecijfer is: *Een plus een is drie*. Men trekt resoluut de kaart van het samenwerken. Een jeugdbeweging is de biotoop bij uitstek waar men via overleg en samenspel de smaak te pakken krijgt van de meerwaarde van gezond teamwerk.
- Het derde codecijfer is: *Maak van elke hindernis een springplank*. Jongeren de waarde leren van het volhouden, doorbijten, problemen in de ogen kijken en leren aanvaarden of veranderen is de sleutel voor empowerment en effectieve groei.
- Het vierde codecijfer is: *Bouw bruggen*. Een jeugdbeweging is een vertrouwde plek van waaruit men op zoek kan gaan naar nieuwe realiteiten in de samenleving, maar ook in zijn eigen functioneren. Het staat tegenover opsluiten, angst, demoniseren van verandering en andersheid. We bewegen ons in interactie met de boeiende maar soms vermoeiende samenleving.
- Het vijfde codecijfer: *Zoek je eigen inspiratiebron en laat ze stromen*. Iedereen heeft nood aan oplaadmomenten, zoekt naar antwoorden op levensvragen. Een jeugdbeweging moet een pallet aanbieden van mogelijke bronnen die men kan aanboren die toelaten om je te voeden in je engagement en in je zoektocht. Ik wil het hier bewust ruim laten. Deze bronnen kunnen liggen in de verschillende wereldreligies en levensvisies. Voor mij is de christelijke bron gekend voor zijn heldere en fris stromend water.

Wat heeft dit nog met christelijke identiteit te maken?

Beeld je in dat iedereen in je organisatie zich verbindt om deze vijf waarden af te toetsen en kwetsbaar te beleven. Je zou verschieten welke transformerende kracht deze waarden bevatten. Als je deze vijf waarden dieper zou uitwerken en onderbouwen, dan heb je massa's aanzetten in het bijbelse verhaal om dit te doen, maar ook de andere grote religies en wereldbeschouwingen kunnen je hier bevoorraden met heel wat aanzetten.

De pincode formuleren is één iets. Ze leren gebruiken is veel belangrijker.

Heel wat pastorale projecten in landelijke organisaties gaan vaak niet verder dan het helder neerzetten van een kernboodschap. Beeld je in dat je een gloednieuwe gsm hebt en tevens je pincode hebt ontvangen, maar je weigert om deze code in te tikken. Dan is deze gsm natuurlijk waardeloos en mis je communicatiekansen. Heel wat pastoraal is ziek in hetzelfde bedje. Men neemt er genoeg

mee om deze waarde even aan te raken in een tekstje in het tijdschrift, of in een viering op kamp, of bij het begin van een vergadering, om dan weer razendsnel over te gaan tot de orde van de dag.

Pastoraal die huwt met communicatiestrategie en marketing weet dat het echte werk pas begint als je de kernboodschap hebt geformuleerd. Eens je kernmissie helder is, moet je in gang schieten om te zorgen dat het laatste lid in de kleinste groep ze kent en herkent, ze nog leuk gaat vinden en misschien wel overweegt om ze te verweven in zijn eigen leven. Vaak zie je bij jeugdbewegingen dat ze inhoudelijk zo veel surfen op de golven van de tijd, dat je nooit tot echte *implementatie* komt. Willen deze waarden echt gaan werken, dan moet je niet gaan preken, of ze niet fanatiek missionair gaan verkondigen. Maar je kunt gaan zoeken naar een leuke communicatiedrager, aangepast aan de doelgroep. Je kunt ze gaan visualiseren en zorgen dat de verschillende spelers ze op onverwachte momenten terug tegenkomen. Je kunt ze aanbieden als een soort *geestelijke kauwgom*, waarbij de smaak verschijnt als je er zelf op gaat kauwen. Je kan kleine momenten uitlokken via het net, via praatcafés, om even te delen over het lukken en mislukken van de tocht, om waarde-vol te leven. Het net biedt hiervoor prachtige middelen. Als je dit volgehouden enkele jaren markeert binnen je organisatie, zal je vruchten plukken. Ik spreek uit ervaring. Ik wil er nog een schepje bovenop doen. Ik houd nogal van de voetbalafspraken. Twee maal geel is rood bij wijze van spreken. Als je binnen de organisatie deze pincode helder maakt en er een sfeer rond kunt creëren die mensen uitnodigt om ze ook te integreren, dan kan je jongeren en leiding ook terugroepen als men een van deze waarden flagrant negeert. Ik zou nog een stap verder durven gaan en vragen dat mensen die bewust weigeren deze pincode te integreren, vriendelijk worden verzocht om het speelveld te verlaten.

Wat dan met de kerk en de sacramenten...

Ik opteer duidelijk voor een tweesporenstrategie. Een eerst spoor is dat van de pincode. Het tweede spoor is dat jongeren en leiding doorheen het beleven van deze pincode komen tot honger naar meer. Nemen we even de goede oude parabel van de zaaier als referentie. Als deze waarden gaan nawerken, kunnen er vruchten komen. Eigenlijk beginnen jongeren terug kernwoorden uit het evangelie te beleven en te verweven in hun eigen leven. Mijn bescheiden kennis van liturgie en sacramenten leert me dat dit collages zijn van Jezuswoorden onderbouwd met universele gebaren. Als jongeren deze waarden van Jezus niet hebben leren verwoorden in kleine daden, dan is liturgie Chinees. Als ze echter in dat proces staan om deze kernwaarden te vervlechten, dan kan ik me voorstellen dat dit in sommige groepen met kwalitatief sterke voorgangers

in rituelen en sacramenten kan verdicht worden. Maar dat is fase twee. Als ik spreek over de twee sporen, heb ik het niet over eerste en tweede klasse. Beide manieren om om te gaan met zingeving zijn evenwaardig en houden elkaar in balans. Op dezelfde manier kan ik me voorstellen dat sommige groepen zich bewuster gaan identificeren met de Kerk als gemeenschap van gelijkgezinden die deze waarden behartigt en die kiest om de vijfde code of broncode zeer bewust in te vullen vanuit het evangelie. Voor mij kan op dat moment alles.

Belangrijk strategisch gevolg: je hebt nood aan twee schoendozen

In de eerste schoendoos zitten alle medespelers van je organisatie. Je stopt met aan minderheidspastoraal te doen. Je doel is de volledige markt van je organisatie te bewerken door *de pincode door te geven aan iedereen*. Hoog mikken a.u.b. Daarnaast heb je nood aan een tweede schoendoos. Het spreekt vanzelf dat je zo een hoge doelstelling om je volledige organisatie te inspireren, niet kan realiseren vanuit je hoofdkwartier alleen. Je moet opnieuw beginnen bouwen aan *een netwerk* van coachen: jongeren, volwassenen, vrijwilligers die zich door dit thema aangesproken voelen en regionaal en lokaal de interface zijn van het inspiratieproject. Zij hebben recht op training, coaching, bevoorrading van degelijk materiaal, helpdesk, onkostenvergoeding, intervisie enz. Zelf proberen zij bewust met deze pincode om te gaan. Het is geen clubje van superkatholieken die deze taak krijgen... integendeel.

Kies voor een marktgerichte strategische aanpak...

Inspiratie willen zaaien op landelijk niveau zonder marketing en communicatie is frustratie zoeken. Misschien moet je jezelf even bevrijden van enkele vooroordelen die leven rond kiezen voor een marktgerichte aanpak. Ethische marketing is niet agressief, misleidend en geldverspillend. Het gaat bij marketing wel om je marktaandeel te vergroten, diensten te leveren die klanten echt nodig hebben, constant nieuwe diensten te ontwikkelen, leren om zelf te verdwijnen om de dienst te laten verschijnen, doelen te formuleren en je activiteiten te evalueren. Het voordeel van marketing is dat het gaat om enkele eenvoudige handgrepen die je jezelf met wat lectuur en vorming gemakkelijk kan toe-eigenen. Ik zou ook een warm pleidooi willen houden dat het samengaan van marktgericht bezig zijn en het zaaien en verdiepen van inspiratie perfect mogelijk zijn. De twee benaderingswijze tegen elkaar uitspelen getuigt van vervreemding en gemis aan vertrouwen in de kansen die de actuele samenleving ons biedt.

Enkele aanzetten om jouw marketinggericht strategisch doordacht inspiratieplan te schrijven en te realiseren...

Breng in kaart wat op dit moment rond inspiratie gebeurt binnen je organisatie. Bewaar hierin wat constructief is aan materiaal, groepen, initiatieven en voer af wat steriel is.

Ontwikkel een *strategisch marktvriendelijk inspiratieplan*. Doorbreek hierbij de kerkelijke handrem. Stop met kritiek op de Kerk of met te verwijten dat de Kerk dit zegt en dat niet doet. Neem je eigen verantwoordelijkheid op om inspiratie terug in de vitrinekast van je organisatie te zetten vanuit de kernmissie van het jeugdwerk. En vroeg of laat zal je in de Kerk, in de meest brede zin van het woord, op bondgenootschap kunnen rekenen. Lanceer een variante van de pincode aangepast aan de unieke missie van jouw beweging. Test ze eerst uit op kleine schaal. Start een interne academie voor ‘inspiratie en zingeving’, een plaats waar je de trekkers vormt en waar ze zich gedragen weten. Het is een groep die voor alles de pincode probeert individueel en samen te beleven. Zorg voor een degelijk communicatieplan. Zorg voor voldoende budget en maak ook voldoende energie vrij om het project te laten slagen. Voorzie niet te veel budget voor personeel, maar vooral voor vrijwilligersondersteuning en voor het ontwikkelen van passende communicatiedragers en eventcreatie. Gun jezelf enkele jaren om dit te realiseren.

Tot slot...

Ik ben me bewust dat deze tekst enkele inzichten en losse aanzetten bevat en geen enkel academisch gehalte heeft. Ik kan enkel zeggen vanuit de praktijk dat dit model werkt. Het werkt niet vanzelf. Je moet er hard voor werken, maar je vindt met een positief, goed doordacht en resultaat gericht project snel tochtgenoten. Ik zou je willen uitdagen en uitnodigen, waar je je ook bevindt in het maatschappelijk proces, om je in te schakelen in die grote inspiratiebeweging. Het kan in de politiek, je werk, je parochie, vereniging en voor alles in het jeugdwerk. De christelijke identiteit van onze jeugdbewegingen gaat een gouden tijd tegemoet. Als we ons durven vernieuwend, goed georganiseerd, marktvriendelijk te lanceren. Ik hoop dat deze bijdrage *een duw in de rug* is voor al de trekkers die de uitdaging aangaan om de inspiratie, het leven door de Geest, bewogen terug in gang te trekken of verder te verdiepen. Op mij mag je rekenen in je zoeken en proberen.

Walter Van Wouwe

Stafmedewerker verbonden aan de communicatiedienst van Damiaanactie

colofon

D/2007/10524/3

Redactie: Gert Van Langendonck

Eindverantwoordelijken: Luc Braeckmans

Sara Mels

Typografische vormgeving: Frederik Hulstaert

Verantwoordelijke uitgever: Walter Nonneman

Uitgave in samenwerking met
het Netwerk voor Pastoraal met Jongeren
www.netwerkvoorpastoraalmetjongeren.be

Universitair Centrum Sint-Ignatius Antwerpen vzw
Prinsstraat 14

B-2000 Antwerpen

T 03 220 49 60 | F 03 707 09 31

gert.vanlangendonck@ua.ac.be

sara.mels@ua.ac.be

© 2007 UCSIA

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

